

ZVJEZDANA GAH
BRUNO ĆURKO

SUPER-PRAVEDNIČKI PRIRUČNIK

Zvezdana Cah • Bruno Ćurko

SUPER-PRAVEDNIĀKI PRIRUĀNIK

Priručnik za provedbu projekta SUPERPRAVEDNICI
Kritičkim mišljenjem do spoznaje i poštivanja ljudskih prava

Sadržaj

Uvod	3
Kako koristiti ovaj priručnik	4
Filozofija s djecom i odgoj za ljudska prava (članak)	5
Detaljan opis radionica:	14
Radionica br. 1: „O ljudskim pravima“	14
Radionica br. 2: „Kršenje ljudskih prava“	20
Radionica br. 3: „Lijepo, pravedno i dobro“	24
Radionica br. 4: „Komunikacija i informacija“	29
Radionica br. 5 „Granice“	33
Kratka evaluacija projekta	37
Zaključak	42

Uvod

Projekt pod nazivom „*Superpravednici*“ – *kritičkim mišljenjem do spoznaje i poštivanja ljudskih prava*, kreiran je i proveden s namjerom kako bi se djecu potaknulo na spoznaju i poštivanje ljudskih prava kroz strategije učenja vezanih uz razvoj kritičkog mišljenja. Inspiracija za osmišljavanje i provedbu projekta ove važne teme, temelji se na načelima filozofije s djecom. Projekt i projektne aktivnosti osmislili su doc. dr. sc. Bruno Ćurko i mag. educ. phil. et. hist. art. Zvezdana Cah. Osim toga, ovaj projekt ostvario je i ostale partikularne ciljeve koji su u konačnici kroz različite edukativne materijale za učenike, priručnik, treninge i vodiče za učitelje, djelovanje na opću populaciju, osigurali visoku kvalitetu provedenog projekta. Sudjelovanjem u projektu „*Superpravednici*“, djecu i ostale sudionike se potiče na: razvoj kritičkog mišljenja, aktivno zalaganje za ljudska prava, jednakopravnost, razvoj demokratskih načela, razvoj vokabulara i socijalnih vještina, toleranciju i suživot u različitostima, potiče ih na razvijanje vlastitog mišljenja, promišljanje svakodnevice, uporabu jezika za što jasniji govor i pismo. Ostvarene su i provedene glavne aktivnosti projekta: izrada otvorenih obrazovnih resursa kao i njihova evaluacija, implementacija obrazovnih resursa, brendiranje i medijska promocija projekta, izrada i objava priručnika za nastavnike/izvoditelje ovog projekta. Kreiranje priručnika/vodiča za nastavnike „*Superpravednici*“, omogućit će učiteljima razredne nastave, ali i roditeljima da i sami provedu projekt u budućnosti. Provedba projekta započela je seminarom za sve izvoditelje na projektu sudionike projekta „*Superpravednici*“ i to od 14. do 16. siječnja 2021. u Lonjskom Polju, nakon čega smo uz pomoć naših učitelja, dodatno usavršili radionice. Realizacija projekata i pripadajućih radionica, odvila se je u osam partner škola kao i u partnerskoj knjižnici, što uključuje nešto više od 200 učenika i 15 izvoditelja. Sama uspješnost provedbe projekta, evidentna je kroz evaluaciju obrazovnih resursa učitelja/izvoditelja i samih učenika. Pri završetku edukacije učenika, održane su i svečane dodijele diploma svim sudionicima, kao i simbolični znak zahvalnosti što uključuje majicu i pribor za pisanje s logom SUPERPRAVEDNIKA, kao i neizostavnu diplomicu. Izrazito smo zadovoljni angažmanom izvoditelja koji su kroz različite nastavne metode potaknuli i ohrabрили djecu na iznošenje vlastitog mišljenja. Zahvaljujemo volonterki Franciski Dujmović kao i svim ravnateljima i učiteljima partner škola koji su prepoznali važnost projekta i koji su svojim sudjelovanjem dali svoj veliki doprinos u zaštiti i očuvanju ljudski prava.

Redom zahvaljujemo izvoditeljicama i izvoditelju:

Kristini Kulić, pedagoginji u OŠ Slakovci,

Ani Petrović, pedagoginji u OŠ Frana Krste Frankopana u Osijeku,

Marijani Pavić, knjižničarki u OŠ Bibinje,

Željani Popić, učiteljici u OŠ Petra Zoranića u Ninu,

Mileni Ćurko, učiteljici PO Poljana, OŠ Valentin Klarin, Preko,

Danielu Šantiću, pedagogu i **Maji Ćapin**, nastavnici iz OŠ Pučišća,

Stjepki Domančić, knjižničarki i filozofkinji iz Gradske knjižnice i čitaonice Stari Grad,

Đeni Žuljević, **Marina Fistanić** i **Aniti Mimici** učiteljicama iz OŠ Josipa Pupačića u Omišu,

Josipi Vitlić iz OŠ. o. Petra Perice u Makarskoj.

Kako koristiti ovaj priručnik

Drage učiteljice, dragi učitelji,

pred Vama je priručnik s kojim vam želimo olakšati provođenje radionica u sklopu projekta „Superpravednici“ – kritičkim mišljenjem do spoznaje i poštivanja ljudskih prava. Više o projektu možete pročitati u Uvodu, a u ovom poglavlju donosimo vam kratke upute kako najefikasnije provesti radionice.

Najprije s linka koji se nalazi na edutoriju e-škole preuzmite radionice:

<https://tinyurl.com/superpravednici> ili

<https://edutorij.e-skole.hr/share/page/document-details?nodeRef=workspace://SpacesStore/690b78b2-30bc-45ca-a462-808d5fdc8aa5>

Radionice su u PowerPoint showu i možete ih pogledati, dio po dio. U nastavku ovog priručnika imate detaljne opise kako svaku radionicu voditi korak po korak. Općenito u svakoj prezentaciji dvoje animirane djece postavljaju temeljna pitanja. Na početku svake radionice odredite tko će biti djevojčica Sonja, a tko dječak Filip. Preporučujemo da prije svake radionice odredite dvoje učenika koji će u toj radionici čitati uloge Filipa i Sonje. Dakle, djeca čitaju temeljna pitanja i upute koje postavljaju animirani likovi Sonja i Filip, a Vi vodite radionicu postavljajući potpitanja i usmjeravajući radionicu.

Za provođenje radionice Vam je potrebno računalo spojeno na LCD (ili nešto slično), preuzete prezentacije, a za djecu su potrebni Superpravedne bilježnice (to može biti bilo koja bilježnica) i pribor za pisanje. Radionice sadrže dosta zadataka za djecu za koje su potrebne navedene bilježnice. U priručniku se nalazi i dio članka „Filozofija s djecom i odgoj za ljudska prava“ u kojem možete pročitati kako je nastala ideja za projekt, ali i o osnovnim metodama koje se koriste u projektu. Naveli smo i literaturu, kako bi se mogli dodatno informirati o metodama i načinima rada u ovom projektu.

Vaš rad započnite preuzimanjem radionica s gore navedenog linka, zatim ih proučite i to tako da pratite sadržaj kroz detaljan opis u nastavku ovog priručnika, te naposljetku započnite s vođenjem radionica u vašem razredu. Ukoliko imate dodatna pitanja ili nam samo želite javiti da ste krenuli u superpravedničku akciju, javite nam se na mala.filozofija@gmail.com.

Filozofija s djecom i odgoj za ljudska prava¹ (članak)

Doc.dr.sc. Bruno Ćurko

Zvezdana Cah, mag. educ. hist. art. et phil.

Sažetak: Filozofija s djecom službeno započinje s Matthewom Lipmanom koji ju je pokrenuo sedamdesetih godina prošloga stoljeća. Na to su ga ponukali njegovi studenti koji su se pokazali nevještima u kritičkom razmišljanju. Zato osniva Institut za unaprjeđenje filozofije s djecom pri Sveučilištu Montclair. Iako ima mnogo i kritika na račun filozofije s djecom, pokret se već pedesetak godina širi po čitavom svijetu. Razlog tome su metode koje se koriste kao npr. priče, igre, razgovor, pitanja i sl., kao i teme koje se obrađuju. Od brojnih tema koje se u filozofiji s djecom mogu obrađivati, ovaj rad se bavi ljudskim pravima. Konkretno time što su ljudska prava, koja su najvažnija ljudska prava te kako se ljudska prava mogu kršiti.

Ključne riječi: filozofija s djecom, Matthew Lipman, metode filozofije s djecom, ljudska prava, odgoj,

UVOD

Suvremenom čovjeku je danas, čini se više nego ikad prije, dostupno gotovo sve: od proizvoda, usluga, do informacija. No čovjek se u svojoj toj šumi informacija koje mu svakodnevno serviraju mediji, ne snalazi najbolje. Jedan od načina koji čovjeku može pomoći za snalaženje u današnjem svijetu jest navikavanje na kritičko, odnosno refleksivno mišljenje. Navikavanje na kritičko mišljenje je moguće donekle i u starijoj dobi, no najbolje je s navikavanjem na vještinu kritičkog mišljenja krenuti od djetinjstva. U to se uvjerio i Matthew Lipman kada je prije pedesetak godina uočio kako njegovi studenti nemaju izražene sposobnosti kritičkog promišljanja i zato je krenuo s filozofijom s djecom, osnovavši Institut za unaprjeđenje filozofije s djecom pri Sveučilištu Montclair. Otada je pokret za „razmišljanjem svojom glavom“ još od dječje dobi krenuo i proširio se po čitavom svijetu, a aktualan je i danas. Cilj filozofije s djecom nije da oni nauče neke ideje, nego da usvoje metodologiju kritičkog promišljanja najrazličitijih životnih tema s kojima se susreću u svojoj svakodnevici; od tema prijateljstva, vrijednosti, obrazovanja, zaštite okoliša pa i ljudskih, odnosno dječjih prava. Ova potonja tema zasigurno izaziva pozornost jer je goruća tema koja zaokuplja pozornost današnjeg čovjeka. Iako se o tome mnogo govori, raspravlja i razmišlja, izgleda da još nismo došli do toga da se poštivanje prava drugih ljudi podrazumijeva, te da se ona krše i dalje. Zato je potrebno početi s djecom razmišljati o ljudskim pravima, a filozofija s djecom je idealna „platforma“ da ideju poštivanja ljudskih prava posredujemo mlađim naraštajima.

Filozofija s djecom²

Filozofija s djecom je grana praktične filozofije, što znači da je namijenjena širokom broju ljudi koji ne moraju biti nužno akademski obrazovani i koja ima veliki utjecaj na svakodnevni život čovjeka.

¹ Ovaj članak dio je članka Ćurko, Bruno. Cah, Zvezdana. „Philosophy with children and education for human rights – including workshop examples“ u *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 56 (2020), 2: 25-3

² Uobičajena su dva naziva. Filozofija za djecu (P4C) koji se odnosi na pristup Mathhewa Lipmana i Filozofija s djecom (PWC) koji se odnosi na sve pristupe uključujući i Filozofiju za djecu.

Najrasprostranjenije grane praktične filozofije jesu: Sokratovski dijalog, Filozofsko savjetovanje i već spomenuta filozofija s djecom.

Filozofija s djecom opisuje praksu u kojoj filozofi, učitelji i djeca zajedno dolaze do osnovnih postavki filozofiranja. Ona je namijenjena djeci utoliko što se načini razmišljanja prilagođavaju dječjoj dobi i imaju odjeka u njihovim svakodnevnim životima. U filozofiji s djecom učitelji ohrabruju djecu da izraze zabrinutost, pitanja, traže odgovore... Također u ovoj mladoj filozofskoj disciplini se izražava briga za vrijednosti koje su važne svima, ali se ponekad čine apstraktnima utoliko što su ugrađeni u ono u što čovjek treba vjerovati, učiniti ili vrednovati. Filozofija s djecom potiče uporabu jezika u rasuđivanju kako bi se postigla jasnoća u govoru i pisanju. (Više na: Steve Williams, P4C: what, why and how?)

Osnivač ovog sad rasprostranjenog pokreta, M. Lipman pisao je filozofske novele kako bi dočarao filozofske teme djeci i mladima. Mladi likovi u njegovim novelama su postavljali iste tipove pitanja za koje je on želio da i sami učenici postavljaju kada postanu „filozofski osjetljivi“ prema svom životnom iskustvu. Likovi u pričama daju primjere traženja zajedničkih odgovora na pitanja koja su djeci važna, a u biti su filozofski relevantni. Lipmanove dječje novele uz razrađenu metodologiju rezultiraju i dijeljenjem mišljenja, razmatranjem mišljenja drugih sudionika, traženjem konkretnih odgovora, propitivanjem hipoteza... Učitelji, odnosno facilitatori su opisani kao važan izvor intelektualnog ohrabrenja i poticaja. Lipman se nadao da će cjelokupno obrazovanje izgledati tako: ohrabrujuće, puno poštovanja za brige mladih ljudi, učinkovito u jačanju kritičkog mišljenja. Utemeljitelj Lipman želi da priče budu: „izazov za učitelje i učenike. Ako i jednima i drugima budu zanimljive, raspravljat će o tekstovima iz čega korist mogu izvući i učenici i učitelji. Takve rasprave mogu iznjedrili različite načine tumačenja.“ (Lipman, 2008, str. 118)

Druga važna metoda Lipmanove filozofije s djecom je „zajednica filozofskih istraživača“. Lipman preuzima ovu frazu od američkog filozofa pragmatizma Charlesa Piercea. On za nju kaže: „ono što me je zadivilo je praksa koja podrazumijeva frazu- to da sudionici djeluju na temelju dva zahtjeva; i to zahtjeva upita samoga i zahtjeva zajedničkog života.“ (Lipman, 2008, str. 118) Dakle, postoji poštovanje za druge ljude kao i briga da se preispituju ideje pojedinca.

Filozofiju s djecom karakterizira dijalog koji je povezan uz grupno mišljenje, a koncepcija mišljenja povezana je uz uvjerenje o čovjekovoj pogrešivosti i nužnosti samo-korekcije. Pitanje je vrijede li te postavke samo za djecu ili i za odrasle uključene u ovaj projekt?

Filozofija s djecom nastaje u dijalogu, a gotovo od samih početaka već spomenutom utemeljitelju Matthewu Lipmanu se pridružila i njegova kolegica Ann Margaret Sharp, te su i prva teorijska djela filozofije s djecom napisana u koautorstvu. Dakle, možemo reći da je Filozofija s djecom zajednički dijaloški projekt. No, ipak nije sve uvijek bilo zajedničko i dijaloški- Lipman je filozofske priče za djecu pisao sam, dok se pri pisanju priručnika za odrasle koji djeluju u projektu filozofije za djecu, opet poslužio zajedničkim radom s kolegama. Pa i u samim Lipmanovim samostalnim radovima vidimo utjecaj suvremene filozofije na njegovu misao, posebno filozofije pragmatizma i Johna Deweya i Charlesa Piercea. (Šimenc, 2012, str. 14)

Lipmanova filozofija za djecu ima najmanje četiri koraka i to: novele za učenike, priručnike za učitelje, teorijske tekstove koji tematiziraju filozofiju s djecom, te stvarnu praksu među djecom. Postoje i

zbornici teorijskih tekstova koji podučavaju pozadinu Lipmanovih novela poput Harry i Pixie (izuzetno su korisni učiteljima koji nemaju formalnu filozofsku izobrazbu). U knjizi *Philosophy for Children, Practitioner Handbook* iz 2008., navodi se pet koraka metode: „čitanje filozofske priče, postavljanje pitanja i oblikovanje programa djela, rasprava o pitanjima u zajednici istraživanja, samoevaluacija prakse, filozofske vježbe i djelovanja, gdje između epizoda moderator uvodi jednu misaonu vježbu i jednu vođenu filozofsku raspravu o bitnoj koncepciji prema nacrtu rasprave iz priručnika. Između poglavlja, moderator vodi učenike u jednoj ne-dijaloškoj filozofskoj aktivnosti.“ (Šimenc, 2012, str. 23) Metoda je sistematična, ali ostaje na tragu metode od prije 50- tak godina, uz novost uvođenja ne-dijaloških aktivnosti.

Neke od metoda koje se koriste u filozofiji s djecom

Upotreba priča u filozofiji s djecom

Kako se od najranije dobi djeca u obitelji, vrtiću i školi susreću s pričanjem priča, one su idealne jer preko njih djeca sadržaj priče mogu povezati sa svakodnevnim životom. Zato su priče idealne i za satove/radionice filozofije s djecom. Preko njih djeca mogu puno postići: npr. povezati se s filozofskom temom, riješiti sve nejasnoće vezane uz temu, potvrditi vlastite spoznaje i teorije na određenom sadržaju, poistovjetiti se s likovima iz priča, otkriti nove spoznaje i postavljati pitanja, motivirati se i smisliti vlastitu priču. Priče se ne koriste samo u filozofiji već i u mnogim nastavnim predmetima, a mogu se uvrstiti u bilo koji dio sata/radionice, i to na početak kao motivaciju i uvod u temu, u sredinu kao konkretan predložak za rad na temi i na kraj kao zaključak teme. Pri odabiru priče treba voditi računa o dobi, sposobnosti i mogućnosti sudionika odnosno djece. U vrijeme prve dvije godine djetetova života, djeca prihvaćaju i razumiju slikovnice bez teksta i veoma kratke priče od nekoliko riječi. Od treće do četvrte godine – slikovnice s tekstom i kratke jednostavne priče. Od četvrte do sedme godine, djecu počinju zanimati bajke i dječja poezija. Od osme do desete godine raste interes za realističke pripovijetke u kojima su glavni junaci djeca i životinje, te dječja poezija za koju se kasnije gubi interes. Od desete do trinaeste godine, privlači ih uzbudljiva literatura, avanturistički romani, pripovijetke i poezija, a nakon trinaeste – putopisi i djela u kojima se opisuju zbivanja u prirodi. Kad odabiremo priču, trebamo imati na umu da nam se ona treba uklopiti u temu koju obrađujemo, jer ne možemo koristiti priče koje su nevezane za ono što temom i sadržajem želimo postići. Tako recimo za temu o prijateljstvu nećemo upotrijebiti priču o tri Sokratova sita. Nakon što priču prilagodimo dobi, sposobnosti, mogućnosti, sadržaju i temi, slijede poticajna pitanja vezana uz priču i temu sata, a svako se pitanje nadopunjuje potpitanjima da bi djeca sama došla do konstruktivnog zaključka. (Više u: Ćurko, Kragić, 2008, str. 112-114)

Upotreba igara u filozofiji s djecom

Čovjeka možemo okarakterizirati na mnogo načina, a jedna od njegovih karakteristika je zasigurno i njegova sposobnost za igru. Dakle, čovjek je homo ludens – „čovjek koji se igra; filozofski nazor koji cjelokupnu kulturu promatra kao posljedak one vrste istraživačke i tragalačke igre koja je svojstvena samo čovjeku, koja u beskonačnosti svojih mogućnosti dobiva svoj izraz u filozofiji, znanosti, umjetnosti, pravu, politici, običajnosti.“ (Kutleša, 2012., str. 534). Iako se čovjek može igrati tijekom čitavog života, ta njegova karakteristika najviše dolazi do izražaja tijekom djetinjstva. Igra okupira dječju maštu, usmjerava im pozornost, potiče koncentraciju, a preko nje djeca mogu učiti i povezati se s oko-

linom. Zato pedagoški udžbenici preporučuju igru kao legitimno sredstvo podučavanja i odgajanja. Iznimka nije ni filozofija s djecom koja potiče igru u svojim radionicama.

Neke od igara koje se upotrebljavaju u radionicama Male filozofije, posebnog pravca filozofije s djecom, jesu: igra asocijacija, zagonetke, akrostihovi, igra pojmova, pogodi tko?, priče, pitanja, igrokaz... U radionicama filozofije za djecu, učitelji diljem svijeta koriste igre kako bi djecu motivirali, uveli u temu i potaknuli na kritičko promišljanje.

Više o raznovrsnim igrama koje se upotrebljavaju u filozofiji s djecom dostupno je na mrežnoj stranici <https://www.topsygame.com/blog/2019/1/31/p4c-games>.

Načela rada u zajednici istraživača

Refleksivni model podučavanja omogućuje obrazovanje u kojem djeca dolaze do unutarnje motivacije za učenje. On je zasnovan na zajednici istraživača koji zajedničkim naporima pokušavaju riješiti probleme. Rasprava se u grupi djece potiče sredstvom koje se u filozofiji s djecom naziva stimulus. On može biti bilo što: video zapis, priča, slika, ispad učenika... Bez obzira na to što je on, mora biti dovoljno snažan da djecu navede na razmišljanje. Zato John Dewey kaže: „Potreba za rješanjem zbunjenosti je stalni i vodeći čimbenik za čitav proces refleksije. Tamo gdje nema pitanja, problema ili teškoće koju treba nadići, mišljenje daje sugestije slučajno. Ali kada je tu pitanje na koje treba odgovoriti, ono postavlja ciljeve dvosmislenosti koju treba razriješiti i vod struji ideja ka konačnome prolazu. Svako sugerirano rješenje testirano je prema tome vodi li cilju, na osnovu pogodnosti za rješavanje danog problema.“ (Dewey, 1909, str. 14) Zadatak svakog učitelja je stalno izazivati zbunjenost kod učenika i navoditi ih na razmišljanje, dakle, potrebno je izazvati osjećaj intelektualne nelagodnosti. Mora biti dovedeno u pitanje ono u što je učenik do tada vjerovao, a čak je najefikasnije ako do te situacije dođe spontano. Prva reakcija na stimulus obično bude emotivna; učenici se uplaše, zbune, naljute... Nakon početne emotivne reakcije, slijedi kognitivna. Učenici su spremni nastaviti razmišljati o ovoj reakciji i to ih motivira na daljnje istraživanje i rad. Zato se rad u zajednici istraživača treba zasnivati na sljedećim načelima: metoda rada treba biti debata- svi se trebaju truditi oko rješavanja zajedničkog problema. Isto tako, sudionici trebaju slobodno iznositi svoje ideje i govoriti o onome što im je nejasno, a sve ono što se dogodi tijekom radionice postaje predmetom daljnjeg istraživanja. Važnost ovoga leži u tome da sudionici/učenici slušaju jedni druge, da svi učenici sudjeluju u radu, inzistiranje na da/ne odgovorima, učenici ne smiju nikada saznati učiteljevo stajalište, te da sve što se događa tijekom sata/radionice je stvarnost, a ne simulacija stvarnosti. (Više u: Jeremić, 2012, str. 82-86)

Zajednica filozofskih istraživača

Zajednica filozofskih istraživača, skraćeno Col, koncept je kojeg su prvi uveli filozofi pragmatičari Charles Peirce i John Dewey, a odnosi se na prirodu stvaranja znanja i postupak znanstvenog istraživanja. Zajednica istraživača široko je definirana kao bilo koja skupina pojedinaca koja je uključena u proces empirijskog ili konceptualnog ispitivanja problematičnih situacija. Ovaj koncept naglašava društvenu kvalitetu i nepredviđene okolnosti stvaranja znanja u znanostima, suprotno kartezijanskom modelu znanosti, koji pretpostavlja fiksnu, nepromjenjivu stvarnost koju objektivno mogu znati racionalni promatrači. Istraživačka zajednica naglašava da je znanje nužno ugrađeno u društveni kontekst i, prema tome, za legitimitet zahtijeva intersubjektivni dogovor među onima koji su uključeni u postupak istrage. (Više dostupno u: Shields 2003, str. 510-538)

Budistička priča „Slijepci i slon“ nudi živopisan način za razumijevanje pojma istraživačke zajednice. U priči se slijepci muče oko slona, a svaki pokušava otkriti što je to što dodiruju, no ne slažu se oko onoga što dodiruju. Jedan pronade slonovu nogu i vjeruje da je drvo. Drugi pronalazi njegov rep i vjeruje da je uže. Treći pronalazi leđa slona i vjeruje da je to zid. Uvid je u to da smo svi zarobljeni u svom ograničenom iskustvu i ne možemo znati istinu. Da su slijepci surađivali, formirajući zajednicu čiji je cilj istraživanje neobičnog višeznačnog predmeta, mogli bi početi prevladavati problematičnu situaciju i otkrivati pravu prirodu predmeta svojih mišljenja. Dijelevći svoja iskustva na demokratski i participativan način, mogli bi doći do cjelovitije istine nego što to dopušta njihova osiromašena perspektiva, izolirani jedni od drugih. Pokazali bi jedni drugima zašto je jedan otkrio slona poput užeta, a drugi poput drveta. Išli bi dalje, koristeći druge načine za prikupljanje dokaza (npr. mirisali životinju, osluškivali njene zvukove). Zajedno bi pokušali pomiriti svoje oprečne zaključke. Slijepci nikada ne bi vidjeli slona, ali više ne bi bili zarobljeni u vlastitim ograničenim perspektivama. Ukratko, vjerojatnije je da će riješiti problematičnu situaciju. Ali rješenje nikad nije konačno; čak bi i njihovo saganje moglo biti u zabludi. Svi su nalazi privremeni i podložni su ponovnom ispitivanju. To je znanstvena kvaliteta istraživačke zajednice. Matthew Lipman je proširio opseg pragmatičarskog koncepta primijenivši ga na obrazovno okruženje. (Više dostupno u: Shields 2003, str. 513)

Pojam i definicija ljudskih prava³

Filozofska rasprava o ljudskim pravima danas je više nego ikad prisutna u svijesti svijetu, a osobito političara. Jedna od najčešćih suvremenih političkih definicija ljudskih prava glasi kako su to „ona prava koja pripadaju pojedincu ili grupi pojedinaca kao posljedica činjenice da su oni ljudska bića.“ (Anđelić, 2008, str. 12) Neki sociolozi tvrde kako sintagmu ‘ljudska prava’, valja raščlaniti na subjekt i objekt i to po kriteriju ugrožavanja ljudskih prava. Prema tome, ljudi su subjekt ove sintagme, dakle oni koje valja zaštititi, ali su ujedno i oni koji ta ista prava ugrožavaju. Dakle, oni su i subjekt i objekt i to aktivno sudjeluju i u jednom i u drugom. Mogli bi reći kako onda ljude valja zaštititi od samih ljudi, odnosno neke ljude treba zaštititi od nekih drugih ljudi. Tu se pojavljuju i ‘treći ljudi’ koji posreduju, odnosno štite neke ljude od nekih drugih ljudi. No, kako utvrditi koji su od navedenih ljudi, koje treba obraniti i kome treba zabraniti ugnjetavanje drugih? To bi trebala biti zadaća i uloga zakona, no zakon nije uvijek na strani slabijega i pravo, u smislu objektivnih zakona neke države, nije uvijek pravedno. (Više dostupno u: Hollós, 1989, str. 363-364)

U suvremenom dobu izgleda kao da se ispunjava ono o čemu su generacije kroz povijest sanjale: jednakost i prava svijetu, bez obzira na nacionalnost, vjeru ili rasu. Ljudska prava kakva ih poznajemo danas, u dodir s političkom stvarnošću su stigla u novovjekovlju s filozofijom prirodnog prava. Američka „Deklaracija o nezavisnosti“ (1776.) i francuska „Povelja o pravima“ (1791.) sadrže teoriju prirodnog prava Johna Lockeja. Svi kasniji tekstovi o ljudskim pravima uporište nalaze u ovoj deklaraciji. Govoreći o ljudskim pravima razlikujemo „izvorna“ i „izvedena“ ljudska prava. Izvorna prava su individualna prava, odnosno ona koja se isključivo odnose na pojedinca. To su ‘klasična’ prava: sloboda vjere, mnijenja i mišljenja. Izvedena prava su uglavnom politička i socijalna prava kao npr. pravo demokratskog samoodlučivanja, dakle ona koja pojedinac može uživati samo zajedno s drugima. Iz rečenog zaključujemo

3 Dio rada pod nazivom Pojam i povijest ljudskih prava prvotno je objavljen kao dio završnog rada Zvezdana Čah, *Etika i ljudska prava*, Split, 2018.

kako izvorna prava svoju utemeljenost izvode iz natpozitivnog shvaćanja prava, dok izvedena prava uvijek pretpostavljaju neki pozitivni državno- pravni okvir. (Više dostupno u: Becker, 2009, str. 206)

Kritike pojma ljudskih prava

Na prvi pogled, ljudska prava izgledaju i djeluju kao plemenita, prirodna ideja kojoj se teško može naći zamjerka. Unatoč tome, postoje filozofi koji kritiziraju ljudska prava tvrdeći kako je sadržajno čitav koncept nejasan. Utemeljitelju prirodnog prava Johnu Lockeu, se također zamjera kako natpozitivno pravno postulirane instancije neotuđivih prava nisu jasno utemeljene. On valjanost ljudskih prava utemeljuje na Bogu, ali ne na kršćanskom Bogu, već na slici deističkog Boga kakvog su 'štovali' filozofi tog doba. No, ako se tadašnji deistički koncept Boga prenese na današnje odnose i stvarnost, teško da može biti uvjerljiv suvremenom čovjeku, tehnoloških pogleda na svijet, zbog svoje teološko-religiozne neuvjerljivosti. (Više dostupno u: Becker, 2009, str. 207)

Druga kritika koja se stavlja pred ljudska prava je problem koncepta osobe. Kad govorimo o osobi, podrazumijevamo pojedinca koji je pojedinačna vlastita i nezamjenjiva individualnost. S time u svezi je važno razlikovanje pojedinca kao člana neke skupine i pojedinca kao osobe. Kao član skupine, pojedinac je uvijek određen kao jedan u nizu, onaj koji se nalazi u odnosima nadređenosti, podređenosti ili istosti s drugim pojedincima. Kao individualna osoba se podrazumijeva unutarnja perspektiva svakoga, ona u kojoj se svatko razumije kao neponovljivi pojedinac koji je nezamjenjivo označen svojim imenom. Međutim, kad govorimo o pojmu osobe, često stavljam znak jednakosti između biti osoba i biti čovjek, što i nije baš najtočnije. Pojam čovjeka se odnosi na beskonačan broj pojedinih ljudskih 'primjeraka', kao i na specifikaciju prema odnosu rod – vrsta (primjerice različiti narodi: Hrvati, Slovenci, Talijani...). Drugačije je sa samim 'čistim' pojmom osobe. On se ne može svesti na neke podvrste. Svaka je osoba jedinstvena individua koja se ne može duplicirati. (Više dostupno u: Becker, 2009, str. 208-210)

Kad raspravljamo o čovječanstvu unutar ljudskih prava, često se miješaju tri pojma čovječanstva bez nekog razlikovanja. Najprije je to pojam ljudskog roda u kojem je pojedinac jedan od mnogih pripadnika ljudske vrste. Ali u samom pojmu ljudskog roda, određivanje osobe nema nikakvu ulogu zbog čega se čovjek može zaboraviti u osobnom kontekstu. Drugi pojam čovječanstva je iz skolastičke kozmologije i njezina nauka o stvaranju svijeta. Prema toj filozofiji, čovječanstvo je kao rod, Bog stvorio kao krunu svoga stvarateljskog djelovanja u hijerarhiji svih živih bića. Treći pojam čovječanstva se odnosi na filozofski pojam iz prosvjetiteljstva i prema njemu je čovječanstvo mnoštvo svih individua koje se shvaćaju kao osobe. Prenesemo li ova pojmovna razlikovanja na govor o ljudskim pravima, možemo ustvrditi kako najrašireniji pojam čovječanstva nije prikladan za govor o ljudskim pravima, jer je neosoban i shvaća čovjeka samo kao pripadnika ljudske vrste. Stoga nam, preostaju druga dva pojma shvaćanja čovječanstva. Kolektivno – osobni, koji je izražen u skolastičkoj kozmologiji i individualno – osobni pojam čovječanstva izražen u filozofijama prosvjetitelja. Skolastički pojam vrijedio bi samo u kršćanskim ustavnim društvima što bi se kosilo s pravom na slobodno ispovijedanje vjere jer nisu svi ljudi na svijetu kršćani. A osim toga, ovom se pojmu čovječanstva može prigovoriti kako pojedinca shvaća kao primjerak među ostalim primjercima koji su jednaki, a ne kao posebnu i jedinstvenu individuu. Dakle, sve govori u prilog tome da se preferira pojam čovječanstva iz filozofije prosvjetiteljstva, jer se samo on odnosi na osobe kao jedinstveno definirane individue kao nositelje prava. (Više dostupno u: Becker, 2009, str. 210-213)

Ljudska prava i demokratski vid filozofije s djecom

Na globalnoj razini se susrećemo s različitim pitanjima koje muče suvremenog čovjeka, a jedno od takvih pitanja je i pitanje ljudskih prava. Mada se „odrasli“ muče s tim pitanjem, činjenica je da ga jako malo uključujemo u odgoj. Ljudska se prava krše redovito, a vijest o tome je dostupna svima putem različitih sredstava komunikacije, no svjedoci smo toga da se ta pitanja ne rješavaju brzo. Ljudi su svjesni potrebe za većim angažmanom oko takvih pitanja, a s druge strane, svjesni su i svoje nemoći pred zahtjevima takvih pitanja. Uzroci toga se mogu pronaći u različitoj postavljenosti odnosa moći u određenom društvu i različitim dijelovima svijeta, u stupnju razvoja pojedinih područja, obrazovanja njegovih stanovnika, te nejednakim mogućnostima sudjelovanja građana u odlučivanju o pojedinim temama. Zato je potreban razvoj sposobnosti povezan s modelom humanog razvoja u demokratskim društvima. Razvoj takvih sposobnosti je nužan kada se govori o šansama za realiziranje svake osobe u smislu korištenja ljudskih prava. Uskraćivanje pojedincu mogućnosti na razvoj ljudskih prava, dovodi do kršenja ljudskih prava u različitim dijelovima svijeta. Izrazito je važan i razvoj ljudskih sposobnosti u smislu potrebe omogućavanja pretvorbe ljudskog resursa u sposobnosti, što utječe na mogućnost većeg sudjelovanja u gospodarskom razvoju kao i razvoju sebe i društva. Nepravdna distribucija resursa dovodi do teških kršenja ljudskih prava, jer siromaštvo ne omogućava adekvatno obrazovanje i ne dopušta se šansa za korištenje svih svojih sposobnosti za poboljšanje života. To vodi strukturalnom kršenju ljudskih prava. Negiranje jednog prava povlači za sobom i negiranje ostalih prava, te ljudi koji imaju manje moći i resursa ostaju trajno izloženi povredama njihovih prava. Iako se različitim dokumentima jamči zaštita građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i drugih prava, odnos prema njima u stvarnosti je drugačiji. Poštivanje ljudskih prava važno je mjerilo demokratskog društva, te bi zaštita istih trebala biti sastavnim dijelom borbe za vladavinu prava. (Više vidi u Radovan Burja, 2017, str. 11-13)

S obzirom na to da je filozofija s djecom praktična filozofija, a to znači da filozofiju želi pretočiti u svakodnevni život i probleme koji muče svakog čovjeka, ona je pozvana raspravljati i o ljudskim pravima i to s njenim sudionicima- djecom. Obilježje ove filozofije je da se od sudionika očekuje da doprinose dijalogu uspostavljanjem veza s drugim sudionicima. To čine tako što se slažu ili ne slažu s onim što su čuli, a zatim iznose i argumente za svoje slaganje, odnosno neslaganje. Pravilo je da niti jedan doprinos raspravi nije važniji od drugoga, već da sudionici zajednički rade na rješavanju problema. S obzirom na to da ova filozofija želi filozofiranje provesti u svakodnevni život, reflektivno razmišljanje ne bi trebala biti neka diskretna i skrivena aktivnost, nego se treba artikulirati sa životom pojedinca i načinom na koji se taj pojedinac uključuje u život. Filozofija s djecom najviše potiče kognitivne i metakognitivne aktivnosti, a ona djeluje i na afektivne aktivnosti. Iako su razmišljanje i rasuđivanje od presudnog značaja za promicanje ljudskih prava, afektivna dimenzija se ne smije zanemariti. Dakle, bitna je i empatija. To ne znači da se djeca- sudionici radionica filozofije za djecu, druže kako bi se održao društveni poredak, već je to potrebno kao oblik socijalnog oslobađanja sa svrhom dijeljenja osjećajnih stanja za poticanje osobnog i društvenog stanja i njegovu preobrazbu. Nadalje, empatija je psihološki fenomen koji povezuje čovjeka s njegovim moralnim djelovanjem. Tako filozofi Ann Gizzard i Claire Cassidy smatraju kako će bavljenje praktičnom filozofijom kao što je filozofija za djecu, omogućiti dobar život. On uključuje i očekuje poštivanje ljudskih prava i formiranje kohezivnog društva. (Više dostupno u: Cassidy, 2016)

Um, tj. ono kognitivno, se ne može odvojiti od nečijeg djelovanja bez obzira na njegovo mjesto u društvu. Scherz sugerira kako bi filozofija s djecom mogla biti most između teorije, onoga moralnog zakona u nama i proživljenog iskustva, što je bitno, budući da filozofija nije odvojena od čovjeka i njegovih moralnih kodova. No, nije dovoljno da se djeca bave samo moralnim promišljanjem, već treba postojati struktura u obliku kurikuluma kojeg učitelji koriste. Unutar njega je potrebno uspostaviti dijaloški okvir u kojem se djeca mogu uključiti u raspravu o mnoštvu svojih i tuđih ideja, prije nego odluče u kojem će smjeru ići njihovo razmišljanje i djelovanje. Dakle, to je ciklički smjer, stalno se mijenja u odnosu s novim idejama i nije samo donošenje zaključaka i ostajanje na tom istom mjestu. To se slaže s Veugeltersovim idejama, koji smatra kako demokracija također mora biti društvo koje građani stalno preispituju. Sam koncept filozofije s djecom, ima za cilj odgojiti ljude koji će unaprijediti demokraciju i koji će razmišljati fleksibilno i odgovorno, te koji neće biti podložni konformizmu i sveopćem mišljenju. Čak je i samo druženje djece na radionicama filozofije s djecom prilika da zajedničkim promišljanjem vježbaju demokraciju. (Više dostupno u: Cassidy, 2016, str. 499 – 521)

Zaključak

Konačni cilj i svrha svakoga odgoja je pomoći djeci i mladima da postanu zrele, samopouzdana i odgovorne osobe. To se ne postiže odjednom i dijete se od osobe koja je usmjerena samo na sebe, polako otvara drugima i shvaća kako nije sam na svijetu i kako i drugi imaju pravo na svoje „mjesto pod suncem“. U tome uveliko može pomoći i filozofija s djecom. Ona im može proširiti vidike i pomoći im da razviju svoje vlastito mišljenje, da promišljaju svoju svakodnevnicu, može ih ohrabriti da izraze svoja pitanja, traže odgovore na njih, pomaže im da izraze brigu za vrijednosti koje su važne svima. Filozofija s djecom potiče uporabu jezika u rasuđivanju kako bi kasnije jasnije govorili i pisali i što je najvažnije, od djetinjstva se uče zajedništvu jer zajednički, s ostalim sudionicima i učiteljima, dolaze do odgovora na pitanja koja ih muče. Zato je tema ljudskih prava idealna kao tema u programima i radionicama filozofije s djecom. Filozofija s djecom dotiče ono što običnog čovjeka svakodnevno muči, a svakoj osobi pripadaju prava, a samim time i djecu, buduće odrasle građane, treba usmjeravati na život u demokratskom društvu.

Ljudska prava i jest tema koja je došla u središte znanstvene i opće javnosti u zadnjih 80-ak godina u demokratskom svijetu. Postojalo je mnoštvo programa i kurikula za ljudska prava u školskim sustavima. Radilo se o programima koji su raznim metodama pokušala djeci naglasiti nužnost očuvanja i poštovanja ljudskih prava. U današnjem, digitalnom svijetu, kad djeca sve manje čitaju, kad su im neizmjerne količine različitih informacija dostupne, odnosno udaljene od njih na dva klika, potrebno je osuvremeniti pristupe nastavi. Jedan od takvih drugačijih pristupa razvio se u filozofiji s djecom. Nastali pristup razvio je različite metode rada prilagođene današnjem dobu. Ipak, potrebno je ostaviti dosta tradicionalnih načina i metoda u podučavanju. Danas je naročito potrebno isticati potrebitost čitanja kod djece, ali i kod odraslih. Potrebno je tradicionalno upotrijebiti današnju digitalnu tehnologiju i osmisliti funkcionalne načine nastave. Isto tako, danas je u nastavi, zapravo u formalnom i neformalnom obrazovanju, potrebno naglašavati posebne teme, a jedna od tih tema su i ljudska prava. Radi toga je bilo zanimljivo vidjeti kako se o ljudskim pravima može podučavati preko metoda filozofije s djecom u teoretskom i praktičnom smislu. Iz tog su razloga u rad uključeni i nacrti dviju radionica u kojima se prikazuje jeda od mogućih metoda rada o temi ljudska prava u filozofiji s djecom. Prva radionica kroz igru asocijacija, pismo, „krug ljudskih prava“, Sokratski dijalog, i stripa potiče

djecu da usvoje i promisle dublje o samom pojmu i ideji ljudskih prava, te da nauče neka od njih. Druga radionica započinje zagonetkom, ali temelj za promišljanje, odnosno stimulus, je originalna priča o Pepeljugi. Tu je još umetnuto i smišljanje dječje priče bez završetka. Sve to s ciljem kako djecu upoznati s kršenjem ljudskih prava, te ih potaknuti da i sami promiču poštivanje ljudskih prava.

LITERATURA

Anđelić, N. (2008) Kratka povijest ljudskih prava, Sarajevo: ACIPS i Helsinški komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini.

Becker, W. (2009) „Ljudska prava: prilog analizi jednoga pojma“ u: Politička misao 46 (2009.), br. 3, 205-216. <https://hrcak.srce.hr/50952>

Cassidy, C. (2016) „Promoting human rights through Philosophy with children“ u International Journal of Childrens Rights, 24 (3), str. 499 – 521. <https://pureportal.strath.ac.uk/en/publications/promoting-human-rights-through-philosophy-with-children>

Ćurko, B. Feiner, F., Gerjolj, S. i dr., (2015) Etičko obrazovanje i učenje o vrijednostima, priručnik za učitelje i odgajatelje, Ljubljana, Ethika- Erasmus+.

Ćurko, B. i Kragić, I. (2008) „Filozofija za djecu – primjer Male filozofije“ u: Život i škola, 56 (2), str. 61-68. <https://hrcak.srce.hr/36899>

Ćurko, B. i Kragić, I. (2008), Upotreba priča u radionicama filozofije za djecu u: Acta Iadertina 5, <https://hrcak.srce.hr/190063>

Ćurko, B. i Kragić, I. (2009) Igra- put k multidimenziranom mišljenju u: Filozofska istraživanja 29 (2), str. 303-310. <https://hrcak.srce.hr/41409>

Dewey, J. (1909) How We Think, New York: D. C Heath & Co.

Filozofski leksikon (2012), Kutleša, S. (ur.), Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Grimm, J. i Grimm, W. (2012) Bajke, Zagreb: Školska knjiga.

Hollós, R. (1989) „Ljudska prava- bliska stvarnost ili bliska nedosežnost“ u: Revija za sociologiju 20, br. 3-4, str. 363-382. <https://hrcak.srce.hr/155435>

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44727>

Jeremić, M. (2012) „Filozofija s djecom i motiviranje djece na učenje“ u: Metodčki ogledi 19(2), str. 79-87. <https://hrcak.srce.hr/103687>

Lipman, Ma. (2008) A Life Teaching Thinking, Montclair, New Jersey: IAPC.

Radovan Burja, M. (2017) „Filozofija odgoja i odgojna uloga pričanja priča o kršenju ljudskih prava“ u: Metodčki ogledi 24 (2), str. 9-21, <https://hrcak.srce.hr/199981>

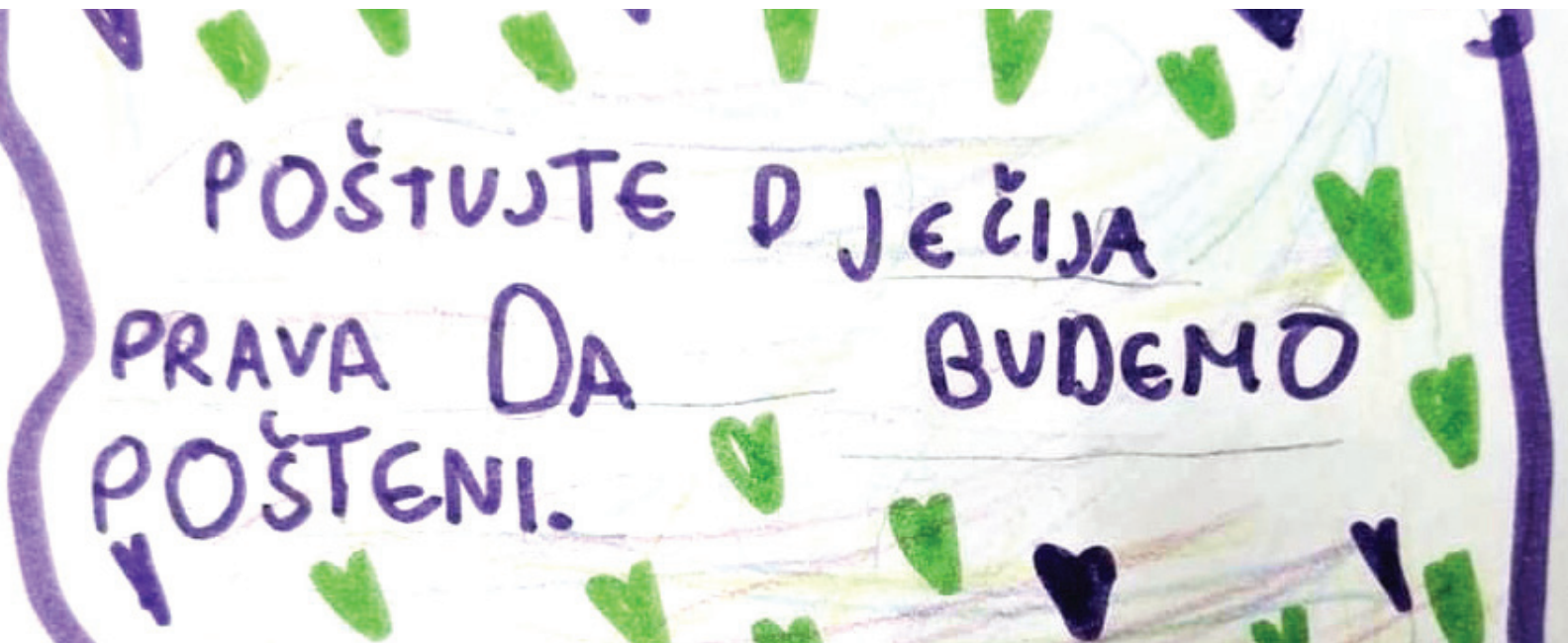
Shields, P. „The Community of Inquiry“ u: Administration & Society 35 (2003.), str. 510-538. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1008.9702&rep=rep1&type=pdf>

Šimenc, M. (2012) „Dijalog u filozofiji s djecom i razvoj filozofije s djecom“ u: Metodčki ogledi 19, str. 13-27, <https://hrcak.srce.hr/103677>

Williams, s. (n.d.), P4C: what, why and how? Dostupno na: <https://p4c.com/about-p4c/>

DETALJAN OPIS RADIONICA

Radionica br. 1: "O ljudskim pravima"

Dječji rad, OŠ Stjepana Radića Bibinje

Radionica br. 1: „O ljudskim pravima“

Tema: ljudska prava, dječja prava

Dobna skupina: 8-11 godina

Autori: Bruno Ćurko, Zvezdana Cah

Vremenski okvir trajanja radionice: 90 minuta

Nastavni materijali, alati i potrebna oprema:

- PPT
- Računalo
- Projektor
- Bilježnica i pribor za pisanje

Nastavne metode:

- Sokratski dijalog
- Majeutički razgovor
- Filozofija za/s djecom
- Holističko etičko učenje
- Rad na tekstu

Obrađene teme i podteme:

- Dijalog
- Život u zajednici
- Ljudska prava
- Dječja prava
- Poštovanje
- Empatija
- Odgovornost
- Pravda
- Nediskriminacija
- Sloboda
- Tolerancija

Obrazovni ciljevi i ključne točke za naučiti:

- Motivacija na promišljanje o ključnim pojmovima
- Kritički promišljati o ljudskim pravima i pravima djece

Opis:

Cilj ove radionice je da učenici (sudionici) usvoje pojam ljudskih/dječjih prava, kritički razmisle o ljudskim pravima, te da nauče neka temeljna ljudska prava. Važnost ove radionice leži u shvaćanju kako ljudi trebaju biti svjesni da prava pripadaju svakom čovjeku, te kako moramo djelovati tako da ne povrijedimo ničija prava.

Učitelj će pripremiti djecu na edukativnu i interaktivnu radionicu koja u fokusu ima vrlo bitne etičke pojmove, a koja će se oslanjati na Power-Point prezentaciju pod vodstvom dva imaginarna lika – Filipa i Sonje.

Započnite s prezentacijom.

Slide 1: Učitelj/voditelj najavljuje radionicu.

Slide 2: Animirani likovi pozdravljaju djecu. Učitelj će uz pomoć dječaka Filipa i djevojčice Sonje uvesti sudionike radionice u temu radionice.

Slide 3: Dijalog između Sonje i Filipa otkriva kako će sudionici radionice kao uvod u temu o ljudskim pravima, najprije odigrati interaktivnu igru.

Slide 4: Dječak Filip otkriva kako se radi o igri asocijacije.

Slide 5: Tako sada dječak Filip daje upute za igru asocijacije: „Vaš će zadatak biti, otvaranjem polja, pogoditi rješenja stupaca i konačno rješenje.“

Slide 6: Učitelj će pripremiti djecu i najaviti im početak igre. Cilj je ove igre, otvaranjem polja, pogoditi konačno rješenje igre. Pojam je važan kao ključno rješenje u smislu otvaranja rasprave koja će potaknuti razgovor o ljudskim i dječjim pravima.

Slide 7: Nakon što učenici otkriju konačni pojam, učitelj će uz pomoć djevojčice Sonje razgovarati o njemu. Tako će djevojčica Sonja postaviti pitanje: „A djeco, je li škola za vas pozitivan ili negativan pojam? Znamo li što to znači? Učitelj će navoditi djecu u kritičkom promišljanju, te ukoliko im pojmovi poput pozitivnog ili negativnog, nisu jasni, objasniti će ih. Cilj je raspraviti s djecom o školi i ukazati kako je škola ipak pozitivan pojam.

Slide 8: Nakon što se zaključi kako se radi o pozitivnom pojmu, djevojčica Sonja će postaviti pitanje: „Onda? Volite li ići u školu ili ne? Zašto?“ Učitelj će potaknuti djecu na iznošenje svojih razmišljanja.

Slide 9: Tako će sada Sonja pitati djecu: „Djeco, znamo li čemu služi škola?“ Djeca navode različite odgovore koje zbirno čine znanja i vještine. Učitelj navodi djecu na zaključak kako je zajednički naziv svim navedenim odgovorima, upravo znanja i vještine. Ovdje se može na ploči ili na papiru napisati sva znanja i vještine koja djeca nabroje. Nakon što nabroje sve što znaju, učitelj može uvesti kratku raspravu što su to znanja, a što vještine.

Slide 10: Djevojčica Sonja postavlja sljedeće pitanje: „Smatrate li da neko dijete ne bi trebalo ići u školu? Recite zašto.“ Zadatak učitelja je potaknuti djecu na kritičko razmišljanje i slobodno iznošenje svojih zaključaka. Učitelj analizira zajedno s učenicima donesene odgovore. Cilj ovog pitanja je djeci dati na znanje kako svako dijete ima pravo na obrazovanje, te da mu se kao takvo ne smije uskratiti.

Slide 11: Sljedeće pitanje koje djevojčica Sonja postavlja glasi: „Mislite li da sva djeca na svijetu idu u školu?“ Učitelj potiče djecu da iznesu svoja mišljenja i svoja znanja o tome koliko djece idu u školu. Tako će nakon iznijetih odgovora, učitelj djecu uputiti na pažljivo slušanje i čitanje pisma dječaka Joséa. Učitelj sam može pročitati priču, ali može je dati učenicima da ju pročitaju, jedan po jedan, dio po dio.

Slide 12: Učenici čitaju pismo dječaka Josóa:

Moje ime je José. Imam 11 godina. Živim u afričkoj državi Mozambiku. Ta država se nalazi na jugu Afrike, a okrenuta je prema Indijskom oceanu. Točnije, živim na jednoj farmi u unutrašnjosti zemlje u blizini grada Mabote. Volim sve što vole moji vršnjaci: igru, posebno nogomet, životinje, prirodu, televiziju, druženje s prijateljima i sl. Svoje prijatelje bih volio i češće susretati, no, nažalost, ne mogu.

Otkad je umro moj otac, prošle godine, moram se brinuti za svoju majku, mlađu braću i sestre kao najstariji sin u kući. Zato teško radim na našoj maloj farmi gdje uzgajamo kukuruz i prodajemo ga u obližnjem gradu na tržnici. Mislio sam da ću moći ići u školu i raditi na farmi, no shvatio sam kako mi škola oduzima previše vremena i morao sam odustati. Zato, od prošlog proljeća, više ne idem u školu. Jako mi je žao jer sam tamo mnogo toga naučio, a što je još važnije, tamo sam upoznao mnoge prijatelje. Volio bih opet krenuti u školu, no moja me obitelj treba i ne mogu ih ostaviti. Nadam se da ću jednoga dana moći opet krenuti u školu, a do tada se nadam da barem vi, dragi prijatelji, idete redovito u školu i da je s radošću pohađate jer ima nas koji bismo rado bili na vašem mjestu.

Vaš prijatelj José⁴

Slijedi razgovor o pismu.

Slide 13: Sonja će zatim postaviti pitanje: „Jesmo li upamtili tko je napisao ovo pismo? Gdje on živi?“ Učitelj usmjerava djecu na ispravne odgovore. Zatim će Filip: „Po čemu ste ti i on slični, a po čemu se razlikujete?“ Učitelj ohrabruje djecu na odgovore i potiče ih na usporedbu i iznošenje njihovih mišljenja.

Slide 14: Dječak i djevojčica sada postavljaju pitanja. Filip: „Što mislite, zašto on ne ide u školu?“ Nakon donesenih odgovora, Sonja postavlja pitanje u kojem će djeca kritički promišljati o njegovom postupku: „Smatrate li njegov postupak mudrim?“ Učitelj navodi djecu na promišljanje i donošenja i iznošenje vlastitog mišljenja o tome je li uistinu mudro to što radi José.

Slide 15: Zatim će Filip: „Što biste vi učinili da ste na njegovom mjestu?“ Tako sada učenici daju moguća rješenja na njegov problem, te uz pomoć Sonje, će pokušati empatično savjetovati dječaka Josóa kako bi mu olakšali situaciju.

Slide 16: Filip započinje pitanjem: „Znamo li zašto je škola dobra za djecu? Što se tamo uči?“ Učitelj navodi djecu na promišljanje te ih ohrabruje na iznošenje mišljenja. Sonja je tako zadovoljna brojnim odgovorima: „Sjajno! Pronašli smo puno razloga zašto je škola dobra.“ Iako se čini da se pitanja o korisnosti škole ponavljaju, to je namjerno planirao kako bi se istakla važnost škole, kao i dječjeg prava na školovanje.

⁴ Autor: Zvezdana Cah, objavljeno u Diplomskom radu pod temom Filozofija s djecom i odgoj za ljudska prava. Split, 2020.

Slide 17: Nakon što su učenici naveli razloge zašto je škola dobra, Sonja će pitati: „Možemo li zaključiti kako bi sva djeca trebala ići u školu?“ Učenici zajedno s učiteljem dolaze do zaključka kako sva djeca trebaju ići u školu. Sada Filip pita djecu: „Sonja, možemo li reći kako sva djeca imaju pravo na to? Što vi mislite, učenici?“ Tako se i sada uz učiteljevo navođenje dolazi do odgovora kako sva djeca imaju pravo na obrazovanje.

Slide 18: Sonja postavlja pitanje djeci: „Što za vas znači imati prava?“ Djeca navode različite odgovore, a učitelj ih potpitanjima potiče na bolje razumijevanje. Filip će također pitati: „Znamo li tko treba omogućiti djeci prava?“ Učitelj usmjerava djecu na razmišljanje i donošenje odgovora. Zatim će se Filip nadovezati s pitanjem: „Znamo li tko treba omogućiti djeci prava?“ Slijedi razmišljanje o postavljenom pitanju.

Slide 19: Učitelj postavlja pitanje poznaju li djeca još koje pravo osim prava na obrazovanje? Učitelj ih može pitati misle li da postoji pravo koje je najvažnije od svih. Zatim Sonja postavlja pitanje o tome koja su sve prava uskraćena dječaku Joséu.

Slide 20: Nakon što odgovore na pitanje koje je pravo uskraćeno Joséu, Filip pita i o pravima odraslih ljudi: „Mislite li da i odrasli imaju prava?“ A Sonja će potaknuti djecu da se nabroje neka od njih. Učitelj ih može pitati postoje li razlike između prava odraslih i dječjih prava, te raspraviti s njima odgovore.

Slide 21: Sonja će uputiti djecu na još jednu interaktivnu igru. Filip će se složiti sa Sonjom: „Sonja, to je sjajna ideja! Zaslužili smo malo zabave nakon toliko raspravljanja.“

Slide 22: Sonja će pripremiti djecu na sljedeći korak: „Baš se veselim! Pripremite svoje Superbilježnice!“ A Filip će dati uputu: „Ti i tvoj prijatelj zapišite neka od prava koja smo spominjali. Zapišite i zašto su ona važna.“

Slide 23: Učitelj s učenicima raspravlja o iznesenim odgovorima.

Slide 24: Nakon rasprave, Filip predlože: „Vratimo se još malo raspravi o ljudskim pravima.“ Sonja se slaže: „Dobro, Filipe, ali još samo malo.“

Slide 25: Filip i Sonja obraćaju se učenicima. Filip postavlja pitanje o ljudskim pravima koje se možda nisu spomenula. Sonja podržava raspravu koju je pokrenuo Filip: „Hm... Možda se ipak sjetimo još kojeg?“ Učitelj primjerima i navođenjem upućuje na promišljanje.

Slide 26: Dječak Filip: „Mogu li različiti ljudi na ista prava gledati različito?“ Učitelj potiče djecu na iznošenje primjera. Može ih pitati zašto je tome tako? Sonja se slaže s Filipom: „Filipe, ovo ti je dobro pitanje.“ Važno je potaknuti djecu na da promisle i uvide kako različiti ljudi mogu imati različite poglede na različita ljudska prava.

Slide 27: Filip će sada pitati Sonju: „Sonja, želiš li i ti postaviti dobro pitanje?“ A Sonja će na to: „Ja mogu postaviti još bolje! Jesu li prava svih ljudi na Zemlji, na neki način, slična?“ Raspravu možete potaknuti aktualnim primjerima, poput pitanja rata, siromaštva, vjeroispovijesti...

Slide 28: Filip će na to: „O, pa Sonja, ovo je zaista teško pitanje.“ Sonja odgovara Filipu: „Da, ali nije toliko teško da Superpravednici ne znaju odgovor, zar ne, djeco?“

Slide 29: Djevojčica Sonja postavlja pitanje: „Kako onda možemo nazvati prava koja su ista za sve ljude?“ Učitelj kroz raspravu navodi učenike da zajedno dođu do odgovora, a to su univerzalna prava. Filip poručuje djeci: „Baš ste genijalci! Tako je, ta prava nazivamo univerzalnim pravima.“

Slide 30: Sada Filip i Sonja razgovaraju. Filip: „Sonja, moram ti otkriti da imam jednu zanimljivost o ljudskim pravima!“ Sonja će pozdraviti Filipovu marljivost: „Filipe, danas si baš marljiv!“

Slide 31: Učitelj upoznaje učenike s Deklaracijom o ljudskim pravima, te otkriva da su se takva prava 1948.g., nakon teškog Drugog svjetskog rata, Ujedinjeni narodi, tijelo koje se brine za boljitak svih ljudi na zemlji, donijeli upravo kroz spomenutu Deklaraciju. Možete pitati djecu jesu li ikad čuli za Deklaraciju o ljudskim pravima. Učitelj može spomenuti nekolicinu ljudskih prava iz Deklaracije. Ovo neka bude kratko, čisto informativno (učenici o navedenoj Deklaraciji uče u nastavnom programu).

Slide 32: Sonja potiče djecu da i sami izdvoje i ponove nekoliko prava iz Deklaracije o ljudskim pravima. Učitelj pomaže i navodi djecu u prisjećanju. Tako Filip odgovora Sonji: „Siguran sam da si ih ti, Sonja, bolje zapamtila od mene. Ha...Ha...“ Učitelj prikazuje sljedeći slide kao podsjetnik i pomoć u nabranju.

Slide 33: Učitelj može kratko s djecom prokomentirati o važnosti svakog nabrojanog ljudskog prava.

Slide 34: Sonja pita: „A, djeco, znate li kako se stječu navedena prava?“ Filip će na to: „Siguran sam da ima više načina? Što vi mislite?“ Učitelj može istaknuti važnost o tome kako ljudska prava prirodno pripadaju ljudima, da su urođena, univerzalna i neotuđiva. Učitelj na jednostavan način kroz raspravu pojašnjava navedene pojmove. Npr., pita djecu što to znači „otuđiva“ i onda uz pomoć učeničkih odgovora pojašnjava značenje pojma.

Slide 35: Djevojčica Sonja postavlja pitanje: „Trebamo li prihvaćati da i druga djeca i svi ljudi imaju ista prava?“ Učitelj u raspravi pomaže djeci pronaći odgovor: trebamo prihvaćati da sva djeca i svi ljudi imaju ista ljudska prava. Filip će zatim: „Trebamo li poticati poštivanje tuđih ljudskih prava?“ Učitelj može pitati bi li se i oni sami loše osjećali ako bi se njima povrijedilo neko dječje pravo. Učitelj potiče učenike na donošenje zaključka koje bi trebalo ići u pravcu kako svi mi trebamo poticati poštivanje tuđih ljudskih prava.

Slide 36: Filip se obraća djeci: „Mislite li da je dobro redovito razmišljati i razgovarati s prijateljima o tome?“ Učitelj potiče djecu na raspravu zašto je važno razgovarati o ljudskim pravima s prijateljima, roditeljima... Sonja: „Sigurna sam da ćete od sad često razgovarati s prijateljima o ljudskim pravima!“

Slide 37: Sada djevojčica Sonja i dječak Filip međusobno razgovaraju. Sonja: „Filipe, sad sam sigurna da smo utvrdili gradivo o ljudskim pravima!“ Filip će se složiti: „Tako je. Ja sam već ostao bez pitanja...“

Slide 38: Sonja i Filip pozdravljaju djecu do sljedećeg susreta. Filip: „Dragi prijatelji, došli smo do kraja našeg današnjeg druženja. Ne zaboravite da svaki čovjek ima određena prava. I Sonja pozdravlja učenike: „Pozdravljam vas i ja i nadam se da ste danas naučili nešto novo. Vidimo se u nekim novim razgovorima o ljudskim pravima.“

Učitelj završava susret.

PRAVA DJECE

Ideje za dodatne aktivnosti:

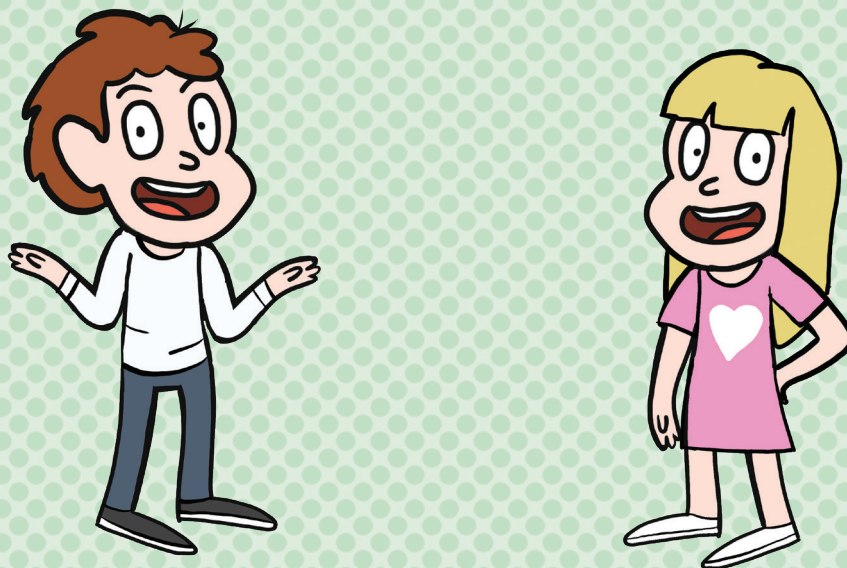
Učitelj može potaknuti djecu da sami u svoje Superpravedne bilježnice napišu pismo (nacrtaju strip) potpore dječaku Joséu u kojemu će ga savjetovati i pokušati mu pomoći. Učitelj može potaknuti djecu da pišu o tome ako su im i samima bila povrijeđena neka od dječjih prava, kao i o tome na koje bi sve načine oni očuvali poštovanje ljudskih prava.

Dragi José, jako je bitno ići u školu jer nakon škole kada odrasteš možeš naći posao, zarađivati i pomoći svojoj obitelji. Znam da je teško, ali pokušaj ujutro ići u školu, a popodne pomagati obitelji. Ja ću organizirati skupljanje novaca da pokušam pomoći tebi i tvojoj obitelji. Mislim da bi i moja škola rado pomogla u tome.

Dječji rad, OŠ Josip Pupačić, Omiš
(gore lijevo)

Dječji rad, OŠ Frana Krste Frankopana,
Osijek (dolje lijevo)

Radionica br. 2: „Kršenje ljudskih prava“

Radionica br. 2: „Kršenje ljudskih prava“

Tema: Kršenje ljudskih prava

Dobna skupina: 8-11 godina

Autori: Bruno Ćurko, Zvezdana Cah

Vremenski okvir trajanja radionice: 90 minuta

Nastavni materijali, alati i potrebna oprema:

- PPT
- Računalo
- Projektor
- Bilježnica i pribor za pisanje

Nastavne metode:

- Sokratski dijalog
- Majeutički razgovor
- Filozofija za/s djecom
- Holističko etičko učenje

Obrađene teme i pod teme:

- Dijalog
- Život u zajednici
- Ljudska prava
- Kršenje ljudskih prava
- Poštivanje ljudskih prava
- Empatija
- Odgovornost
- Tolerancija
- Pravedno i nepravedno

Obrazovni ciljevi i ključne točke za naučiti:

- Motivacija na promišljanje o ključnim pojmovima
- Kritički promišljati o ljudskim pravima
- Kritički promišljati o kršenju ljudskih prava
- Utvrditi suodnos pojmova
- Motivirati djecu na kritičko razmišljanje o načinima zaštite ljudskih prava

Opis:

Cilj ove radionice je da učenici (sudionici) razmatraju o kršenju ljudskih prava kao i o očuvanju ljudskih prava. Voditelj će navesti djecu na kritičko razmišljanje o navedenim pojmovima. Isto tako, voditelj će navesti djecu do zaključka kako je važno poticati poštivanje ljudskih prava kao i motivirati djecu na aktivan angažman očuvanja ljudskih prava u društvenoj zajednici. Učitelj će pripremiti djecu na edukativnu i interaktivnu radionicu o kršenju ljudskih prava, a koja će se oslanjati na PowerPoint prezentaciju pod vodstvom dva imaginarna lika – Filipa i Sonje.

Započnite s prezentacijom.

Slide 1: Učitelj kroz prvi slide najavljuje temu.

Slide 2: Animirani likovi pozdravljaju djecu. Učitelj uz njihovu pomoć dodatno uvodi učenike u temu.

Slide 3: Djevojčica Sonja pita djecu: "Djecu, jeste li spremni?" Dječak Filip upućuje djecu na to kako radionica započinje prisjećanjem na prošlu radionicu i to kroz zagonetku. Učitelj, ukoliko je djeci pojam nepoznat, objašnjava učenicima što je to zagonetka.

Slide 4: Tako sada Filip traži odgovor na zagonetku: „Mi smo mnogobrojna braća, svi nas ljudi poznaju, ali neki se rado druže s nama, a neki od nas bježe. Postojimo od početka svijeta, ali su nas ljudi tek nakon velikih stradanja i rata upoznali i prihvatili. Štitimo svakoga i ne bojimo se nikoga. Nadamo se da ćete nas i vi prihvatiti i zavljetati. Mi smo...?“ Ukoliko učenici ne odgovore na zagonetku, učitelj im pomaže da dođu do odgovora – Ljudska prava.

Slide 5: Nastavno na zagonetku, djevojčica Sonja pita djecu: „Kada bi vas stariji upitali što su to ljudska prava, što biste im odgovorili?“ Učitelj potiče djecu na razmišljanje. Učitelj ih pita da nabroje nekoliko ljudskih prava iz Deklaracije o ljudskim pravima. Tako Filip dodaje: "Poštuju li svi ljudi ljudska prava? Zašto?" Učitelj raspravlja s učenicima odgovore u kojima se djeca izjasne kako se ne poštuju uvijek ljudska prava.

Slide 6: Sonja i Filip postavljaju pitanja. Sonja: „Filipe, a što je s onim ljudima koji ne žele poštovati ljudska prava?“ Filip: „Da, zaista. Što je s njima? Što vi mislite djeco?“ Učitelj raspravlja s učenicima njihove odgovore. Jedno od potpitanja koje učitelj može pitati jest: „Kaznjavaju li se ljudi koji ne poštuju ljudska prava?“

Slide 7: Sada po navođenju dječaka Filipa, učitelj može pitati: „Trebaju li postojati kazne za njih?“ Sonja: „Kakve bi to kazne bile?“ Učitelj pita djecu mogu li kazne za nepoštivanje ljudskih prava, potaknuti ljude da ih poštuju? Zašto? Učitelj raspravlja s učenicima.

Slide 8: Dječak Filip otkriva kako će se u nastavku radionice svi zajedno prisjetiti jedne bajke. Djevojčica Sonja pita: „Tko bi mogao ispričati priču o Pepeljugi?“ Odabrani učenici pričaju priču o Pepeljugi. Slijedi razgovor o Pepeljugi.

Slide 9: Djevojčica Sonja pita djecu: „Jesmo li razumjeli o čemu govori ova bajka?“ Učitelj pomaže učenicima doći do ispravnog odgovora. Nakon što odgovore na Sonjino pitanje, dječak Filip postavlja novo: „Tako je! A, možemo li opisati Pepeljugu? Njezine sestre i maćehu?“ Učitelj potiče djecu na odgovore. Može ih se pitati po čemu se razlikuju njezine sestre, maćeha i Pepeljuga? A to je idealni trenutak za otvoriti malu raspravu.

Slide 10: Djevojčica Sonja pita: „Baš su bile zločeste prema Pepeljugi, zar ne?“ Filip odgovara: "Tako je, Sonja. Možemo li reći da su Pepeljugi ugrožena neka ljudska prava? Koja bi to prava bila?" Važno je potaknuti djecu da sami dođu do odgovora, te ukoliko je potrebno, podsjetiti ih na ljudska prava koja su naučena u prošlim radionicama.

Slide 11: Sonja nagovještava još pitanja vezanih uz kršenje ljudskih prava. Filip: „Jedva čekam da zajedno odgovorimo na sva.“

Slide 12: Sonja prva postavlja pitanje: „Da si ti Pepeljuga, što bi učinila/o na njezinom mjestu?“ Učitelj će djecu potaknuti na kritičko razmišljanje i ohrabriti ih na iznošenje mišljenja. Nakon što raspravite

o tome, dječak Filip postavlja pitanje: „Bi li i ti sve skrušeno podnosio/la kao Pepeljuga?“ Možete ih pitati kako bi oni reagirali na Pepeljuginom mjestu? Zašto?

Slide 13: Filip: „Poznajete li vi nekoga kome su prekršena prava?“ Možete ih pitati, na koji način su prekršena ljudska prava. Nakon što raspravite, odgovorite na Sonjino pitanje: „Jesi li se ti našao u situaciji da netko ne poštuje tvoja prava? Kako si postupio?“ Tu učitelj uzima vremena i koncentrira se na odgovore učenika. Raspravlja, odnosno vodi malu raspravu o svim izrečenim odgovorima. Učitelj ih možete pitati kako su se osjećali kad su im bila povrijeđena ljudska prava. Jesu li nakon toga bili pažljiviji prema ljudskim pravima drugih ljudi koji su se našli u sličnim situacijama?

Slide 14: Dječak Filip pita djecu: „Što misliš, kako djeca najčešće reagiraju na kršenje svojih osnovnih prava?“ Možete ih pitati da navedu primjer. Sonja: „Hm... A što je s odraslima, Filipe?“ Učitelj ih može ovdje pitati tko se više zalaže za svoja prava, djeca ili odrasli? Mogu li se djeca sama zalagati za svoja prava u istoj mjeri kao i odrasli? Jesu li odrasli dužni zalagati se i brinuti se o dječjim pravima? Kako motivirati odrasle da više pažnje posvećuju brizi o dječjim pravima? Učitelj o svim ovim pitanjima potiče raspravu.

Slide 15: Filip postavlja pitanje o ljudskim pravima na temelju priče o Pepeljugi: „Mislite li, djeco, da danas postoje i odrasli ljudi poput Pepeljuge kojima su ugrožena ljudska prava?“ Možete ih pitati na koji način se odraslima krše ljudska prava, te se nadovezati na Sonjino pitanje, o kojim se to ljudskim pravima najčešće radi.

Slide 16: Dječak Filip: „Mislite li da osobe koje ne poštuju ljudska prava, na neki način odgovaraju za to?“ Raspravite odgovore. Važno je potaknuti djecu na promišljanja o tome mogu li kazne biti poticajne kako bi se očuvala ljudska prava. Djevojčica Sonja: „Mogu li se ljudska prava kršiti u školi?“ Učitelj potiče djecu na iznošenje mišljenja, te raspravlja o situacijama u kojima se krše ljudska prava u školi.

Slide 17: Dječak Filip pita: „Da si ti na čelu neke države, kako bi postupao s onima koji krše ljudska prava?“ Možete ih pitati zašto bi baš tako postupali s ljudima koji krše ljudska prava. Potaknite djecu na razmišljanje i ohrabrite ih na donošenje odgovora. Raspravite odgovore. Djevojčica Sonja pita: „Imaš li ideju što bi ti mogao učiniti da se ljudska prava više poštuju?“ Učitelj potiče djecu na raspravu i promišljanje.

Slide 18: Sada djevojčica Sonja otkriva kako će se radionica vratiti pitanjima vezanih uz Pepeljugu. Dječak Filip je iznenađen mnoštvom pitanja: „Uh, koliko pitanja!“

Slide 19: Djevojčica Sonja nastavlja s postavljanjem pitanja: „Znamo li što je to pravedno suđenje? Je li pravedno suđenje jedno od ljudskih prava?“ Raspravite odgovore. Filip: „Zašto to mislite? Što mislite, što bi se dogodilo da nema pravednog suđenja?“ Važno je potaknuti djecu na promišljanje, ali i ohrabriti ih na donošenje i iznošenje vlastitog mišljenja.

Slide 20: Učitelj po napatku dječaka Filipa raspravlja s učenicima je li polusestrama uskraćeno pravo na pravedno suđenje, a prema napatku djevojčice Sonje, o tome, jesu li trebale uopće dobiti pravedno suđenje. Možete ih pitati koja bi bila pravedna kazna za njihovo ponašanje.

Slide 21: Dječak Filip postavlja novo pitanje: „Možemo li namjerno i nenamjerno kršiti ljudska prava? Što vi mislite?“ Potaknite djecu na promišljanje i raspravu te zajedno odgovorite na Sonjino pitanje: „Kada se to čini namjerno, a kada nenamjerno?“ Raspravite odgovore.

Slide 22: Djevojčica i dječak međusobno razgovaraju. Sonja: „Filipe, slažeš li se da prije svakog djelovanja treba dobro promisliti, kako ne bismo nekome ugrozili prava? Filip: „Slažem se, ne želimo nikoga uvrijediti i ozlijediti.“

Slide 23: Imaginarni likovi Sonja i Filip postavljaju djeci nova pitanja. Sonja: „Što ako ipak ugrozimo nekome ljudska prava, ako smo npr. bili ljuti na njega?“ Filip: „Kako bismo mogli ispraviti takvu nepravdu?“ Usmjerite djecu na donošenje odgovora. Zamolite ih da donesu nekoliko primjera rješenja, da vide kako se na različite načine može doći do pozitivnih rješenja.

Slide 24: Djevojčicu Sonju zanima: „Možemo li reći da se ljudska prava krše u afektu ili zbog raznih osjećaja?“ Za one koje ne znaju, dječak Filip objašnjava: „Znamo da u afektu, u trenutku kad smo ljuti ili tužni, često učinimo ili kažemo nešto što nismo željeli.“ Raspravite odgovore.

Slide 25: Djevojčica Sonja i dječak Filip zadovoljno međusobno razgovaraju. Sonja: „Filipe, mislim da su djeca danas bila jako vrijedna!“ Filip: „Meni je toliko zanimljivo, da bih još dugo, dugo mogao raspravljati o kršenju ljudskih prava!“

Slide 26: Nastavljaju razgovor i upućuju na ostatak radionice. Sonja: „Dobro, ali nakon ovog zadatka, pustit ćemo učenike da se odmore od rasprave.“ Dječak Filip potvrđuje: „Hoćemo, hoćemo...“

Slide 27: Djevojčica Sonja će zamoliti učenike da otvore svoje Superpravedne bilježnice, dok će dječak Filip dati uputu: „Ti i tvoj prijatelj, napišite kratku priču koja govori o kršenju jednog ili više ljudskih prava, ali... „

Slide 28: Filip nastavlja: „Priča neće imati kraj!“ Sonja se nadovezuje: „Kraj priče će zajedno osmisliti vaši prijatelji u razredu.“ Dajte neko vrijeme učenicima da napišu priču, 5 ili 10 minuta. Pročitajte neke od njih.

Slide 29: Filip nakon završenog zadatka: „Koliko smo genijalnih priča i zaključaka o kršenju ljudskih prava samo danas čuli!“ Sonja će se složiti: „Ovaj zadatak je najbolji danas.“

Slide 30: Filip otkriva da se radionica bliži kraju: „Sonja, kako si i obećala, došli smo do kraja rasprave.“ A Sonja će: „Jedva čekam sljedeću raspravu.“

Slide 31: Sonja i Filip pozdravljaju učenike, do sljedeće radionice. Filip: „Dragi prijatelji, sve vas lijepo pozdravljam, a ja idem malo prolistati Deklaraciju o ljudskim pravima.“ A Sonja odgovara: „Pa će meni opet pametovati o ljudskim pravima, kao da ja već sve ne znam. A sigurna sam da ste i vi već puno toga naučili. Do idućeg druženja, doviđenja!“

Učitelj završava s radionicom i pozdravlja učenike.

Ideje za dodatne aktivnosti:

Motivirajte djecu na dodatnu raspravu o tome jesu li Pepeljugine polusestre zaslužile pravedno suđenje. Zaslužuju li svi ljudi pravedno suđenje bez obzira na težinu onoga što su počinili? Potaknite djecu da u Superpravedne bilježnice nacrtaju kraj priče učenika koji je po njihovom mišljenju napravio najbolji kraj priče o kršenju ljudskih prava, te ih potaknite na pronalazak rješenja zapisanog kršenja prava.

Radionica br. 3: „Lijepo, pravedno i dobro“

Dodijela diploma, OŠ Slakovci

Radionica br. 3: „Lijepo, pravedno i dobro“

Tema: Lijepo, pravedno i dobro

Dobna skupina: 8-11 godina

Autori: Bruno Ćurko, Zvezdana Cah

Vremenski okvir trajanja radionice: 45 minuta

Nastavni materijali, alati i potrebna oprema:

- PPT
- Računalo
- Projektor
- Bilježnice

Nastavne metode:

- Sokratski dijalog
- Majeutički razgovor
- Filozofija za/s djecom
- Holističko etičko učenje
- Rad na tekstu

Obrađene etičke vrijednosti, teme i podteme:

- Dijalog
- Život u zajednici
- Ljudska prava
- Empatija
- Pravedno
- Nepravedno
- Lijepo
- Dobro
- Razborito promišljanje
- Odgovornost
- Tolerancija

Obrazovni ciljevi i ključne točke za naučiti:

- Motivacija na promišljanje o ključnim pojmovima
- Kritički promišljati o pojmu ljepote, dobrote i pravednosti
- Razmatrati korelacije navedenih pojmova
- Utvrditi suodnos pojmova
- Subjektivizacija pojmova
- Motivirati djecu na razmišljanje kako ono što je lijepo ne treba uvijek biti pravedno i dobro, ali i obrnuto

Opis:

Cilj ove radionice je da učenici (sudionici) usvoje filozofski pojam ljepote, dobrote i pravednosti. Važno je djecu navesti na promišljanje o navedenim pojmovima. Isto tako, važnost ove radionice leži u pouci kako ono što je lijepo ne znači da je nužno pravedno i dobro, kao što vrijedi i obrnuto. Učitelj će pripremiti djecu na edukativnu i interaktivnu radionicu koja u fokusu ima vrlo bitne etičke pojmove, a koja će se oslanjati na PowerPoint prezentaciju pod vodstvom dva imaginarna lika – Filipa i Sonje.

Započnite s prezentacijom.

Slide 1: Učitelj najavljuje radionicu.

Slide 2: Animirani likovi pozdravljaju djecu. Učitelj uz pomoć dječaka Filipa uvodi sudionike radionice u početak rada, napominjući da su današnje teme rasprave etički pojmovi: pravo, pravednost, dobrota i ljepota.

Slide 3: Animirani likovi međusobno razgovaraju. Djevojčica Sonja pita Filipa hoće li današnju radionicu započeti s gledanjem slika i fotografija. Dječak Filip usmjerava sudionike na zadatak: u Superpravednu bilježnicu potrebno je upisati je li ono što vide na slici lijepo i smatraju li je li ono što vide i pravedno.

Slide 4: Filip pita učenike prepoznaju li prikazanu ribu. Nakon što se utvrdi da se radi o ribi klaun, djecu će se uputiti da u svoje Superpravedne bilježnice zapišu: smatraju li da je ona lijepa ili ne, te smatraju li za nju da je pravedna. Učitelj će procijeniti koliko je potrebno vremena za odgovore, te će krenuti na sljedeći slide.

Slide 5: Djevojčica Sonja predstavlja sljedeću životinju: „Ova riba, pod brojem 2, iz velikih dubina izgleda čudno zar ne? Zapišite je li lijepa i mislite li je li pravedna?“ Zatim Sonja otkriva kako se radi o ribi pod imenom Angelerfish, te da ju možemo nazvati i ribom ribolovac. Nakon što djeca zapišu odgovore, učitelj prebacuje na sljedeći slide.

Slide 6: Djevojčica Sonja predstavlja sljedeću životinju. Nakon što zajednički utvrdite o kojoj se životinji radi i odgovorite na pitanje je li ona opasna, uputite učenike da zapišu je li ona lijepa i smatraju li je li ona pravedna.

Slide 7: Dječak Filip postavlja niz pitanja: „A ova patkica? Kakva vam se ona čini? Lijepa? Pametna?“ Nakon što djeca iznesu mišljenje o tome kako im se čini prikazana patkica, u svoje Superpravedne bilježnice će zapisati misle li za nju da je ona lijepa i pametna.

Slide 8: Djevojčica Sonja će pitati djecu prepoznaju li prikazani cvijet. Zatim, kao i u prethodnim prikazima, djeca će zapisati mišljenje o tome je li on pravedan i lijep.

Slide 9: Dječak Filip za sljedeću sliku pita: „Što mislite što je ovo? Biljka! Znam da je teško odrediti, ali pokušajte napisati je li ova biljka lijepa.“ Ne zaboravite odgovoriti je li pravedna? Nakon što se utvrdi o čemu se radi i nakon što djeca zapišu svoje odgovore, učitelj prelazi na sljedeći slide.

Slide 10: Sada dječak Filip napominje učenike da je za razliku od prijašnjih prikaza, ovaj nešto drugačiji, te im otkriva da će sada promatrati osobe. Filip prikazuje lik vještice, te će učenici zapisati svoje mišljenje o tome je li ona pravedna i lijepa.

Slide 11: Djevojčica Sonja pita djecu: „Što mislite o ovo dvoje? Jesu li lijepi? Pravedni?“ Učenici zapisuju svoje mišljenje o prikazanom paru.

Slide 12: Sada djevojčica i dječak međusobno razgovaraju: „Idemo sada vidjeti što ste napisali za sve one slike.“ A Sonja prozbori: „Pripremite svoje Superpravedne bilježnice.“

Slide 13: Dječak Filip upućuje na sljedeći korak. Učitelji će raspraviti o zapisanim odgovorima za svaku sliku. Važno je motivirati djecu na razgovor i kritički razmisliti o tome zašto im je nešto lijepo, a zašto nešto i nije.

Slide 14: Isto tako, za svaku sliku, učitelji će s djecom raspraviti i o pravednosti. Djevojčica i dječak razgovaraju. Filip: „A sad malo o pravednosti.“ Sonja: „Što ste zapisali za svaku od slika? Raspravite s učiteljicom.“ Učitelj će potaknuti djecu na razmišljanje i ohrabriti ih na iznošenje svog mišljenja. Učitelj najavljuje kraj igre.

Slide 15: Sonja započinje razgovor: „Sada kad smo popričali o ljepoti i pravednosti vezanih za slike, zanima me to vi mislite: je li sve što je lijepo i pravedno?“ Učitelj potiče učenike na razmišljanje i javno iznošenje svog mišljenja. Učitelj može postaviti pitanje učeniku zašto smatra da je to tako? Zatim Filip postavlja pitanje: „Hej Sonja, zar nije uobičajeno da ono što je lijepo povezujemo s dobrim? Što vi djecu mislite?“ Učitelj potiče djecu na razmišljanje i razgovor.

Slide 16: Filip i Sonja razgovaraju. Sonja: „Vratit ćemo se na taj odnos dobrih i pravednih.“ Filip: „Poslušajmo priču o tri prijatelja i maloj ptičici.“

Slide 17: Učitelj najavljuje učenicima da pažljivo poslušaju priču. Učitelj zatim čita priču:

„Jednoga dana u čarobnoj zemlji Filozoflandiji, sastali su se stari prijatelji... Filozoflandija vam je jedna zanimljiva zemlja u kojoj ljudi često razgovaraju o stvarno važnim stvarima poput: prijateljstva, ljubavi, odgovornosti, poštovanja... Danas su u Filozoflandiji, u caffè baru Sofija, za stolom uz prozor sjeli stari dobri prijatelji. Jedan je Grk Platon, Škot David Hume i Nijemac Kant. Kao i uvijek uživali su u toplom čaju. U jednom trenutku, Platon se zamisli i pogled mu odluta negdje u daljinu kroz mali niski prozor. Taj prozor propuštao je malo svjetlosti, tek toliko da osvijetli velike bijele šalice čaja na stolu ispred tri prijatelja. Gledajući tako sjetno kroz prozor, mala šarena ptica privuče Platonov pogled. Platonove znatiželjne oči pratile su njezino veselo poskakivanje i raskoš boja njezina perja. Njegovi prijatelji Hume i Kant primijetiše kako je njegov pogled usmjeren na mali niski prozor. „Što se dogodilo prijatelju?“ – upita Kant. „Zagledao sam se odmarajući misli, kad eto, mala šarena ptica privuče moju pažnju.“ – odgovori Platon. Kant i Hume, odmah se približe malom prozoru, i ugledaju ovu lijepu i veselu pticu kako neumorno skakuće s grane na granu tek procvalog drveta. „Baš je lijepa.“ - primijeti Kant. „Zašto ti je lijepa?“ – brže bolje izgovori Hume, kao da je jedva čekao započeti još jednu raspravu sa svojim prijateljima. „Lijepa mi je jer mi se sviđa: ima pravilno raspoređene boje po dugom perju, i mali žuti kljun, te je njezin cvrkut veseo.“ – odgovori Kant. „Hm, zanimljivo.“ – doskoči Platon. „Prijatelju, moram primijetiti kako se slažem s tvojim mišljenjem! Njezine boje su ljepše od zalaska sunca u zimsko predvečerje, a njen pjev u meni izaziva radost.“ - doda Platon. Na to ih Hume zbunjeno pogleda pa priupita: „Ma kako vam dragi prijatelji, ova mala radosna ptica može biti ljepša od zalaska sunca u zimsko predvečerje ili manje lijepa od ovog rascvalog cvijeća na drvetu?“ Prijatelji su zastali, te nakon trenutka šutnje, Kant upita Platona i Huma: „Što mislite o tome da potražimo pomoć?“⁴⁵

Raspravite s djecom o priči.

5 Autori priče: Bruno Ćurko i Zvezdana Cah

Slide 20: Sonja upita Filipa: „Hoćemo li pomoći trojici prijatelja raspraviti pitanja o ljepoti?“ Na to Filip odgovori: „Dobro, ali najprije vas moram pitati- sviđa li vam se priča? Zašto? Ima li neka nepoznata riječ u priči?“ Možete ih i upitati jesu li čuli za navedena imena? Ako nitko od djece nije čuo za likove iz priče, učitelj ih ukratko predstavi djeci.

Slide 21: Sonja postavlja pitanja: „Što vi smatrate lijepim i što je za vas lijepo?“ Učitelj može učenike upitati zašto to što su naveli smatraju lijepim? Zatim će Filip: „Mogu li se mišljenja o lijepome razlikovati? Zašto? Po čemu vi to zaključujete?“ Učitelj otvara raspravu.

Slide 22: Dječak i djevojčica vode razgovor. Sonja upita Filipa: „Dakle, kako bi mi mogli pomoći onoj trojici prijatelja – Kantu, Humeu i Platonu?“ Na to će joj Filip: „Eh, da! To smo skoro zaboravili! Što je ljepše: radosna ptica ili zalazak sunca u zimsko predvečerje? Je li ljepša ptica ili rascvalo cvijeće?! Učitelj motivira djecu na raspravu na ponuđeno pitanje. Učitelj može postaviti pitanje zašto smatra da je jedno ljepše od drugog, te kako je moguće da se nekom može više svidjeti ptica, a nekome ipak rascvalo cvijeće? Važno je potaknuti djecu na razmišljanje te ih navesti na odgovor kako svatko može imati drugačije mišljenje o pojmu ljepote, te da ljepota nije univerzalna.

Slide 23: Sonja nastavlja: „Tako je! To ne možemo sa sigurnošću odgovoriti jer svatko od nas ima različiti ukus,“ Zatim Filip odgovora: „Netko će reći da mu je ljepša ptica, a netko će reći da mu je ljepši zalazak sunca.“ Onda, postavlja pitanje: „Kad bi vas pitali, što vam je baš najljepše od svega, što bi rekli?“ Učitelj motivira djecu na razgovor i ohrabruje ih na iznošenje svojih razmišljanja.

Slide 24: Sonja je zadovoljna s odgovorima: „Filipe, baš sam sretna što smo došli do odgovora! Baš smo puno razmišljali! Imaš li ti što nadodati?“ Filip će zatim: „Vratimo se korak nazad. A kako bi odgovorili na pitanje što je to pravedno?“ Možete ih pitati jesu li ikad vidjeli da je netko učinio nešto pravedno? Zatim učenici mogu opisati što je tu točno pravedno. Je li pravednost nešto lijepo ili nije? Zašto misle da je to tako? Učitelj vodi raspravu, usmjeravajući ih pomoću potpitanja ka vlastitim odgovorima.

Slide 25: Sonja postavlja pitanje: „Postoje li ljudi koji nisu pravedni, ali su lijepi?“ Zatim će Filip postaviti pitanje: „Da, Sonja ali opet je teško reći je li netko lijep ili nije, a pogotovo za ljude?“ Učitelj potiče djecu na promišljanje i donošenje odgovora. Učitelj može postaviti i pitanje je su li ikad doživjeli nešto ružno i nepravedno od osobe za koju su smatrali lijepom? Smatraju li je i dalje lijepom osobom? Zašto?

Slide 26: Sonja i Filip dalje nastavljaju razgovor o pravednosti, pa Sonja kaže: „Je li tako teško reći i za nekoga da je pravedan?“ Filip odgovara: „Sonja, pa ovo ti je najbolje pitanje danas! Kako određujemo je li netko pravedan?“ Učitelj potiče djecu na razgovor.

Slide 27: Sonja postavlja pitanje: „Smatrate li sebe pravednim?“ Učitelj može tražiti od učenika da daju primjer gdje su djelovali pravedno, postaviti pitanje kako su se osjećali kada su tako postupili i kako je reagirala osoba prema kojoj su djelovali pravedno? Je li bolje djelovati pravedno ili nepravedno i zašto? Filip nadodaje: „Opet se ja vraćam na pitanje, može li nepravedan čovjek biti dobar?“ Učitelj može postaviti pitanje što to znači biti dobar? Što čine dobri ljudi, a što čine nepravedni ljudi? Raspravom bi trebalo navesti djecu na razmišljanje o suodnosu dobrog i nepravednog.

Slide 28: Djevojčica Sonja najavljuje da se ubrzo bliži kraj razgovora o lijepom, dobrom i pravednom: „Dobro Filipe, izmorili smo djecu s pričanjima o lijepom, dobrom i pravednom.“ Zatim Filip odgovara Sonji: „Istina. Idemo odigrati jednu igru! Igra se zove postavljanje pitanja.“

Slide 29: Sonja zatim najavljuje sljedeću igru: „Dakle, vaš zadatak je da u svoju bilježnicu napišete pitanje.“ Odgovor na to pitanje mora biti pravednost. Filip: „Pokušajmo...“ Učitelj daje dovoljno vremena, kako bi sva djeca zapisala svoje pitanje. Primjer pitanja može biti: kako je majka postupila ako je svojoj djeci podijelila jednak broj lizalica? Odgovor je pravedno. Učitelj će potaknuti učenike na čitanje zapisanih pitanja. Učitelj bi trebao na svako pitanje pokušati odgovoriti s odgovorom koji nije pravednost. Npr. Ako dijete napiše pitanje „Kako nazivamo ono kad svatko dobije ono što zaslužuje?“ Učitelj može odgovoriti „Isplata?“ i dodati protupitanje „Trebalo li na isti način sankcionirati onoga tko je nešto napravio namjerno, kao i onoga ili onu koji je to isto napravio slučajno?“

Slide 30: Sonja se sad obraća Filipu: „Sad kad smo odigrali igru pitanja, zanima me što mislite o nekoliko mudrih misli poznatih filozofa i pjesnika o pravednosti.“ A Filip će zatim iznijeti misao: „Što mislite o ovoj izreci mrkog nam filozofa Friedricha Nietzschea: „Ne vjeruj onima koji mnogo govore o svojoj pravednosti.“ Učitelj raspravlja o toj poslovi s učenicima, napominjući kako hvalisavosti ne bi trebala biti karakteristika pravednih ljudi.

Slide 31: Sonja citira: „Francuski književnik Luc de Clapiers, rekao je „Ne može biti pravedan tko nije čovječan.“ Zatim će Filip upitati: „Što mislite o toj izreci? Zna li što je čovječnost?“ Djeca uz učiteljevu pomoć dolaze do objašnjenja što to znači biti čovječan i nastavljaju raspravu o pravednosti.

Slide 32: Sonja i Filip najavljuju kraj radionice. Sonja: „Mislim da bi bilo pravedno da pustimo djecu da se odmore od ovih naših rasprava.“ Filip zatim odgovara: „Slažem se! To bi bilo pravedno. Završimo današnju radionicu.“

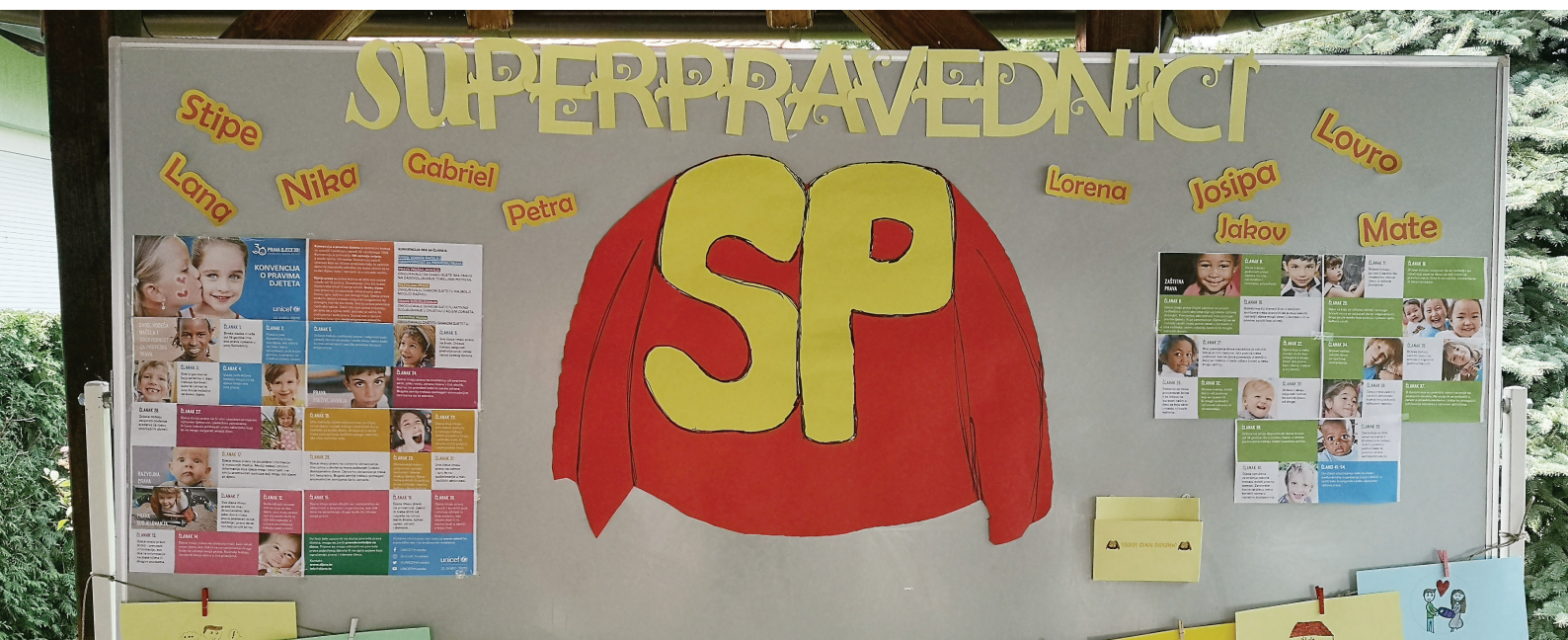
Slide 33: Sonja pozdravlja učenike: „Idemo se odmoriti. Pozdrav djeco i budite pravedni, lijepi već jeste.“ Filip će zatim učiniti isto: „Mora Sonja i u pozdravu spomenuti pravednost. Lijepi pozdrav, Superpravednici!“

Kraj radionice.

Ideje za dodatne aktivnosti:

Na kraju radionice, djecu možete uputiti da nacrtaju u svoju Superpravednu bilježnicu nešto što oni smatraju lijepim, dobrim i pravednim (bila to stvar, pojava, apstraktni pojam..)

Radionica br. 4: „Komunikacija i informacija“

Dodijela diploma, OŠ Slakovci

Radionica br. 4: „Komunikacija i informacija“

Tema: Komunikacija i informacija

Dobna skupina: 8-11 godina

Autori: Bruno Ćurko, Zvezdana Cah

Vremenski okvir trajanja radionice: 60-90 minuta

Nastavni materijali, alati i potrebna oprema:

- PPT
- Računalo
- Projektor
- Bilježnica i pribor za pisanje

Nastavne metode:

- Sokratski dijalog
- Majeutički razgovor
- Filozofija za/s djecom
- Rad na tekstu

Obrađene teme i pod teme:

- Dijalog
- Život u zajednici
- Ljudska prava
- Dječja prava
- Poštovanje
- Empatija
- Odgovornost
- Pravda
- Nediskriminacija
- Sloboda
- Tolerancija

- Komunikacija
- Informacija

Obrazovni ciljevi i ključne točke za naučiti:

- Motivacija na promišljanje o ključnim pojmovima
- Usvojiti važnost komunikacije i informacije
- Kritički promišljati o ljudskim pravima i pravima djece u kontekstu pojmova komunikacije i informacije

Opis:

Cilj ove radionice, je da učenici (sudionici) usvoje važnost komunikacije i informacije, kritički razmišljaju o navedenim pojmovima. Važnost ove radionice leži u shvaćanju kako informacija i komunikacija, kao osnovni načini rasta društvene zajednice, uvelike utječu na ljudska i dječja prava, njihovo kršenje i očuvanje. Učitelj će pripremiti djecu na edukativnu i interaktivnu radionicu koja u fokusu ima vrlo bitne pojmove, a koja će se oslanjati na PowerPoint prezentaciju pod vodstvom dva imaginarna lika – Filipa i Sonje.

Započnite s prezentacijom.

Slide 1: Uvodni slide, najava teme.

Slide 2: Animirani likovi pozdravljaju djecu. Učitelj će uz pomoć dječaka Filipa i djevojčice Sonje uvesti sudionike radionice u početak rada na temu komunikacije i informacije u kontekstu ljudskih i dječjih prava.

Slide 3: Dječak Filip započinje radionicu pitanjem: „Znate li što je telegraf?“ Učitelj može usmjeriti djecu na točan odgovor. Djevojčica Sonja objašnjava: „Prije interneta i e-maila, pa i prije telefona, telegraf je služio za prijenos podataka na velike udaljenosti.“ Učitelj pokazuje fotografiju telegrafa prikazanog na slideu.

Slide 4: Nadalje, Filip nastavlja objašnjenje pojma telegraf: „Naziv telegraf nastao je od grčke riječi tele, što znači daleko, i od riječi graphein, što znači pisati.“ Sonja nastavlja: „Za razliku od telefona, telegraf ne prenosi glas, nego pojedina slova pomoću određenog koda.“

Slide 5: Filip postavlja pitanje: „Znamo li što je kod?“ Učitelj usmjerava pitanjima i potpitanjima učenike na točan odgovor. Sonja je zadovoljna odgovorom i otkriva sljedeći zadatak: „Tako je! Kod je sustav znakova. Sad kad znamo što je telegraf i što je kod, poslušajmo jednu priču.“

Slide 6: Pročitajmo priču:

„Jedan je mladić tražio posao telegrafista. Pronašao je oglas u novinama i otišao na navedenu adresu. Ondje je zatekao velik i užurban ured, ispunjen žamorom i bukom, a negdje u pozadini je stalno kucao telegrafist.

Na jednom natpisu na zidu pisalo je kako kandidat treba sjesti i čekati da ga pozovu u odjeljak. Ispred mladića bilo je desetak kandidata. Kako nije imao što izgubiti sjeo je s ostalima i čekao. Nakon nekoliko minuta mladić je ustao i otišao u odjeljak. Ostali kandidati su se uskomešali i počeli mrmljati. Uskoro se pojavio na vratima šef telegrafске službe i rekao: „Gospodo, možete ići. Mjesto je popunjeno.“

Jedan od kandidata gundajući je rekao: „Ovaj kojega ste primili došao je posljednji. Nismo ni dobili priliku razgovarati s vama. To nije pošteno!“

Poslodavac mu odgovori: „Žalim, gospodo, no telegraf sve vrijeme Morseovom abecedom kucka poruku: ‘Ako razumijete ovu poruku odmah uđite. Posao je vaš.’ Izgleda da nitko od vas nije čuo ili nije razumio poruku. On ju je čuo i shvatio. Posao je njegov.“⁶

Slijedi rasprava o priči.

Slide 7: Učitelj po naputku djevojčice Sonje, pita djecu jesu li razumjeli priču. Nakon toga, dječak Filip pita: „Kako biste ovu priču opisali jednim pojmom? Raspravite s učiteljem.“ Nakon što ste raspravili pitanje, prebacite na sljedeći slide. Ovdje se radi o tzv. konceptualizaciji. Svaku priču, bajku, vijest možemo opisati jednom riječju. Tako npr. netko će priču o Pepeljugi opisati pojmom cipela, netko drugi

6 Izvor: <https://www.bitno.net/vjera/duhovne-price/komunikacija/>

pojmom ljubav, netko pojmom ponuć, netko zaljubljenost, netko pak služenjem itd. Učenik može objasniti zašto je odabrao baš taj pojam.

Slide 8: Sonja postavlja pitanje: „Da zaključimo raspravu o priči o telegrafistu. Biste li vi zaposlili onog istog telegrafistu kao i poslodavac iz priče?“ Filip: „Zašto?“ Učitelj će motivirati djecu na odgovore, ali i na argumente za potvrdu njihovih odgovora.

Slide 9: Djevojčica Sonja otkriva tijekom radionice: „Zaigramo još jednu igru. Možda ju znate. Nekad se zvala gluhi telefon, a sad, možda, gluhi mobitel?“ Filip daje uputu kako igrati igru: „Petero vas izaći će iz razreda. Ja ću ispričati kratku priču učenicima u razredu. Zatim će netko od vas ispričati tu istu priču jednom od učenika koji je vani. Taj će priču prepričati drugom koji uđe. Drugi trećem, treći četvrtom, četvrti petom. Posljednji, peti sudionik, naglas će prepričati ono što je čuo od prethodnjeg.“

Slide 10: Dječak Filip: „Uh, Sonja, teško je to zapamtiti. Započnimo igru!“

Slide 11: Djevojčica Sonja priča tekst: „Evo priče! Danas je lijep i sunčan dan. Djevojčica Vesna u roznoj haljini prelazi cestu. Mali pas Max, lavežom pozdravlja prolaznike. Vjetar njiše grane, a žuto lišće pada na zeleni travnjak. Ljudi su sretni i veseli, a najviše zbog toga što je ovo najtopliji jesenski dan, nakon svih kiša i lošeg vremena.“

Slide 12: Djevojčica i dječak su nestrpljivi i nadaju se da će se djeci svidjeti igra. Ovo jest u biti igra gluhog telefona. Uči djecu u biti kako je komunikacija važna, a s druge strane ukazuje koliko je lako doći do kratkog spoja u komunikaciji.

Slide 13: Nakon što se završi igra, slijedi nastavak radionice, pa će tako Sonja pitati djecu pitanje koje se veže uz prethodnu igru: „Mislite li da je za dobro razumijevanje ljudskih prava, vrlo bitna komunikacija, i to ne samo preko telegrafa?“ Učitelj potiče učenike na raspravu na temelju gore navedenog pitanja.

Slide 14: Dječak Filip pita učenike: „Znate li na koje sve načine možemo komunicirati?“ Odgovore možete potkrijepiti primjerima. Sonja: „Možemo li komunicirati pomoću slika? Pogledajte samo ovo mnoštvo sličica. Razmislite što nam one ‘govore’.“ Prikažite sljedeći slide.

Slide 15: Prokomentirajte neke od sličica. Što one prikazuju? Zašto su nam one važne?

Slide 16: Dječak Filip: „Da, sličice predstavljaju dječja prava iz Konvencije o pravima djeteta.“ Prokomentirajte sličice.

Slide 17: Dječak se obraća učenicima: „Ima jako puno sličica. One komuniciraju s nama i govore nam što sve obuhvaćaju dječja prava.“ Djevojčica Sonja upućuje na prikazanu sličicu, te postavlja pitanje: „Porazgovarajmo malo o nekima od njih. Što mislite, koju poruku šalje ova sličica.“ Učitelj motivira djecu na razgovor u svezi postavljenog pitanja. Radi se o infografici koja ukazuje na nužnost pomoći djeci s poteškoćama u razvoju, što i jest jedno od dječjih prava. Kad učenici odgovore što oni misle, raspravite o važnosti pomoći djeci s poteškoćama u razvoju i zašto je to ljudsko pravo.

Slide 18: Sonja i Filip pokazuju na sljedeće dvije odabrane infografike. Možete ih pitati zašto su one važne. Tko je dužan osigurati da imamo pravo na zaštitu od nasilja i zanemarivanja kao i na hranu, odjeću i siguran dom? Imaju li svi navedena prava? Prokomentirajte odgovore.

Slide 19: Prokomentirajte sljedeće dvije infografike. Možete pitati tko sve ima pravo na slobodu izražavanja? Što znači imati pravo na slobodu izražavanja? Kako se može prekršiti pravo na slobodu izražavanja? Što znači uvažavati mišljenja djece? Kako treba reagirati ako se mišljenje ne uvaži? Trebamo li međusobno uvažavati vlastita mišljenja? Učitelj motivira pitanjima i potpitanjima djecu na kritičko razmišljanje i motivira ih na iznošene vlastitih stajališta.

Slide 20: Filip upućuje na sljedeću infografiku: „Prokomentirajmo još i ovu sličicu! Što znači socijalna zaštita i financijska podrška?“ Možete pitati tko je dužan osigurati ovo pravo? Što se događa ako djeteta nema osigurano ovo pravo? Sonja: „Ovo je jako važno pravo! Što mislite koje je to pravo djeteta? Imate li vi to pravo?“ Možete ih pitati imaju li sva djeca pravo na poticajno obrazovanje. Podsjetite ih na priču o dječaku Joséa iz prve radionice.

Slide 21: Sonja otkriva: „Nastavimo se još malo igrati!“ Filip će: „Uzmite svoje Superpravedne bilježnice i nacrtajte sliku-simbol (infografiku) kao što ste vidjeli na slikama. Takve slike nazivaju se infografika – grafika, a ona nam šalje neku poruku. Nacrtajte svoju sličicu, infografiku. Odaberite pravo koje je za vas najvažnije.“ Prokomentirajte zašto im je važno pravo koje su nacrtali. Važno je ohrabriti sve učenike u sudjelovanju ovog zadatka. Kritičkim promišljanjem, iznošenjem vlastitih stajališta, međusobnim podržavanjem, komuniciranjem o informacijama u svezi ljudskih prava, ostvaruje se cilj ove radionice.

Slide 22: Sonja i Filip su zadovoljni s naučenim informacijama. Sonja: „Dobro ste to napravili.“ Filip: „Danas smo naučili što je to komunikacija, i kako postoje različiti načini komunikacije.“

Slide 23: Sada Sonja i Filip razgovaraju. Sonja: „Da, da. I vidjeli smo kako nam sličice mogu slati neku poruku.“ Filip: „Vidjeli smo kako nam sličice mogu slati pozitivne poruke. Poruke kako zaštititi dječja prava.“

Slide 24: Dječak Filip se obraća djeci: „Nažalost, postoje i poruke koje nisu tako pozitivne.“ Sonja: „Trebamo se čuvati tih loših poruka, zar ne djeco?“ Možete ih pitati na koje načine se možemo čuvati loših poruka. Što loše poruke mogu učiniti drugima?

Slide 25: Dječak i djevojčica pozdravljaju djecu uz infografike. Filip: „Nemojmo sad o lošim porukama! Danas smo se izigrali i ispričali.“ Sonja odgovara: „Tako je, Filipe, prijatelju moj. Umjesto da pozdravimo djecu na uobičajen način, pozdravimo ih infografikama!“

Kraj radionice.

Ideje za dodatne aktivnosti:

Možete motivirati djecu da napišu kratki sastav u svoje Superpravedne bilježnice o tome kako im je komunikacija s drugima pomogla riješiti probleme ili je pak dobro utjecala na razvoje nekih situacija u kojima su se kršila njihova prava.

Radionica br. 5 „Granice“

PO Poljana, OŠ Valentin Klarin, Preko

Radionica br. 5 „Granice“

Tema: Granice

Dobna skupina: 8-11 godina

Autori: Bruno Ćurko, Zvezdana Cah

Vremenski okvir trajanja radionice: 45 minuta

Nastavni materijali, alati i potrebna oprema:

- PPT
- Računalo
- Projektor
- Bilježnica i pribor za pisanje

Nastavne metode:

- Sokratski dijalog
- Majeutički razgovor
- Filozofija za/s djecom
- Holističko etičko učenje
- Interaktivne igre

Obrađene teme i podteme:

- Dijalog
- Život u zajednici
- Ljudska prava
- Dječja prava
- Poštovanje
- Empatija
- Odgovornost
- Pravda
- Nediskriminacija
- Sloboda
- Tolerancija

- Granice ljudskih i dječjih prava
- Zaštita ljudskih prava
- Provedba ljudskih prava

Obrazovni ciljevi i ključne točke za naučiti:

- Motivacija na promišljanje o ključnim pojmovima
- Kritički promišljati o ljudskim pravima i pravima djece
- Kritički promišljati o granicama koje marginaliziraju dječja i ljudska prava

Opis:

Cilj ove radionice, je da se učenici (sudionici) uz vodstvo voditelja/učitelja, kritički osvrnu na razmišljanje o ljudskim i dječjim pravima u kontekstu njihovih ograničavanja, prihvaćanja, tolerancije i zaštite ljudskih prava. Važnost ove radionice je u stvaranju svjesnosti kako borba za zaštitu i provođenje ljudskih prava započinje od najranije dobi djeteta. Isto tako, da se osjetljivost na kršenje ljudskih prava treba maksimizirati, za što bolji suživot u društvenoj zajednici. Učitelj će pripremiti djecu na edukativnu i interaktivnu radionicu, a koja će se oslanjati na PowerPoint prezentaciju pod vodstvom dva imaginarna lika – Filipa i Sonje.

Započnite s prezentacijom.

Slide 1: Učitelj započinje s radionicom.

Slide 2: Animirani likovi pozdravljaju djecu. Učitelj će uz pomoć dječaka Filipa i djevojčice Sonje uvesti sudionike radionice na početak rada.

Slide 3: Filip pita djecu: „Volite naše igre?“ A Sonja: „Sjećate li se što je infografika?“ Učitelj će podsjetiti djecu, ukoliko je to potrebno.

Slide 4: Filip: „Evo još jedne!“ Djevojčica Sonja će pitati djecu: „Znate li koje ona pravo predstavlja?“ Učitelj će, ukoliko se djeca ne mogu prisjetiti što ona predstavlja, otkriti da se radi o infografici koja predstavlja pravo na zaštitu i podršku djeci u sukobu sa zakonom. Učitelj može pitati što znači to pravo. Na koje se načine može pružiti zaštita i podrška djeci u sukobu sa zakonom?

Slide 5: Sada će dječak Filip otkriti da će zaigrati igru: „Prije nego raspravljajući odgovorimo, pokušajmo odgovoriti pomoću igre!“ A Sonja otkriva i koju: „Naravno, igra asocijacije.“

Slide 6: Cilj ove igre je da djeca otvaranjem polja po polje otkriju konačni odgovor. Nakon što pogode da se radi o pojmu zakon, prisjetit će se infografike koja predstavlja zaštitu i podršku djeci u sukobu sa zakonom.

Slide 7: Filip se zapitao: „Čekaj, čekaj, kako to spada u dječja prava?“ A djevojčica Sonja odgovara: „Pa mora spadati! Zaštita i podrška djeci koja su u sukobu sa zakonom.“ Učitelj pita učenike zašto je važno da djeca koja su u sukobu sa zakonom, budu zaštićena?

Slide 8: Dječak Filip je u čudu: „Ako ja dobro razumijem, to znači da je potrebno pomoći malim kriminalcima.“ Sonja: „Ne bih ja rekla da su to mali kriminalci, to su djeca koja su u sukobu sa zakonom.“ Možete pitati djecu, slažu li se sa Sonjinom izjavom?

Slide 9: Dječak Filip pita djecu: „Hm, djeco, što vi mislite? Treba li stvarno pomagati i štiti djecu koja su u sukobu sa zakonom?“ Učitelj potiče na raspravu o nužnosti zaštite djece koja su u sukobu sa zakonom. Djevojčica Sonja potvrđuje: „Naravno da treba. Biste li vi, djeco, pomogli nekom vašem vršnjaku koji je u sukobu sa zakonom?“ Učitelj potiče djecu na promišljanje, te ih potpitanjima usmjeriti na odgovor kako je potrebno pomoći prijatelju koji je u sukobu sa zakonom.

Slide 10: Filipa zanima sljedeće: „Zašto biste mu pomogli?!“ A Sonju: „Kako im još možemo pomoći?“ Možete ih pitati jesu li se našli ikada u situaciji da su pomogli osobi koja je u sukobu sa zakonom. Kako su im pomogli? Pustite djecu neka rasprave o ovoj temi.

Slide 11: Filip i Sonja se slažu sa zaključkom učenika. Filip: „Stvarno, toj djeci treba pomoći.“ Sonja: „Pa naravno. Treba najprije skočiti, pa reći hop!“

Slide 12: Filip se obraća djevojčici Sonji: „Sad si i ti počela govoriti u poslovicama.“ Sonju zanima: „Znate li, djeco, što su poslovice?“ Kroz raspravu dođite do odgovora što su to poslovice i čemu one služe.

Slide 13: Nakon rasprave o značenju poslovice, Filip postavlja pitanje: „A možete li objasniti Sonjiniu poslovicu „Najprije skoči, pa reci hop?“ Kroz raspravu dođite do točnog odgovora, ali i do odgovora

slažu li se djeca s navedenom poslovicom. Djevojčica Sonja odgovara Filipu: „Zato sam i rekla tu poslovicu, jer ti si, Filipe, odmah posumnjao u mogućnost prava zaštite djece koja su u sukobu sa zakonom. Rekao si hop, prije nego si razmislio.“ Učitelj pita učenike slažu li se sa Sonjinim stavom.

Slide 14: Filip se slaže sa Sonjom. Sonju sada zanima: „A, bi li rekao „hop“ za ovo dječje pravo?“ Možete ih pitati što predstavlja infografika. Znaju li svi ljudi za prava djece? Potaknite djecu na kritičko promišljanje

Slide 15: Filip donosi šaljiv odgovor na infografiku: „Ha...ha... Sva djeca moraju živjeti na zemaljskoj kugli!“ Sonja otkriva sljedeću igru asocijacije: „Ha,ha,ha... Nije! Odgovorimo i ovo igrom asocijacije.“

Slide 16: Cilj ove igre asocijacije je otvaranjem polja doći do konačnog rješenja, a to je znanje. Djeca će se prisjetiti i ranije prikazane infografike: svi trebaju znati prava djece. Možete ih pitati tko u njihovoj okolini se najviše brine za prava djece i na koji način.

Slide 17: Nakon igre, Sonja nastavlja: „Zašto je znanje moć?“ Potaknite djecu na promišljanje kroz odgovore na ovo pitanje, te ih ohrabrite na iznošenje vlastitih stajališta. Možete ih pitati jesu li ikad čuli za tu poslovicu. Filip nastavlja: „To je još rekao jedan poznati filozof Francis Bacon (ime mu možemo prevesti kao Frane Panceta ili Franjo Špek).“

Slide 18: Sonju zanima: „Dobro, zašto je taj špekasti tvrdio da je znanje moć?“ Filip: „Djeco, odgovorite vi! Zašto je znanje moć?“ Potaknite djecu na razgovor, odabirom niza pitanja i potpitanja.

Slide 19: Sonja dolazi do zaključka: „Aha, pa zato je važno da što više ljudi zna za dječja prava.“ Filip isto: „Tako je. Sad sam najprije skočio, pa onda rekao „hop“.“

Slide 20: Djevojčicu Sonju sada interesira: „Djeco, koliko je vas znalo za dječja prava prije ovih naših radionica?“ Filip postavlja pitanje: „Tko bi znao nabrojiti sva ona prava iz infografika?“ Prisjetite se zajedno nekolicinu njih!

Slide 21: Djevojčica Sonja napominje: „Nije ih važno znati sve napamet, bitno je razumjeti zašto se prava djeteta moraju poštovati.“ Filip: „Stvarno, zašto se prava djeteta moraju poštovati?“ Učitelj može dodati pitanje što se događa kad se dječja prava ne poštuju.

Slide 22: Raspravite sljedeća pitanja. Sonja: „A zašto je važno da svi znaju za dječja prava? Je li to povezano s onim špekastim koji tvrdi da je znanje moć?“ Filip odgovara: „Što si se uhvatila tog špekastog? Da, trebaju svi znati da moramo poštovati ljudska prava.“

Slide 23: Sonja i Filip razgovaraju. Sonja: „Onda i mi moramo promicati poznavanje i poštovanje ljudskih prava.“ Filip odgovara: „Moja Sonja, a što radimo u ovim radionicama? Promičemo dječja prava!!!“ Učitelj pita učenike slažu li se s Filipovim zaključkom. Učenici argumentirano obrazlažu svoje stavove.

Slide 24: Sonja nastavlja: „Imam jednu ideju. Zna li što su reklame?“ Dječak Filip se obraća Sonji: „Znam što smjeraš, o, Sonja!“

Slide 25: Sonja predlaže zanimljiv zadatak: „Pokušajte i vi osmisлити reklamu koja promiče dječja prava.“ A Filip će: „Uzmite svoje Superpravedne bilježnice i pokušajte.“ Raspravite s djecom o donesenim idejama.

Slide 26: Filip ne skriva svoje oduševljenje: „Pa dobre su ovo ideje. Trebali bismo ih podijeliti sa svijetom...“ Sonja se slaže s Filipom: „Da! Tako je!“

Slide 27: Sonja i Filip nastavljaju. Filip je tužan zbog skorog rastanka: „Meni je tako dobro, da se ne želim rastati.“ Sonja također: „I ja sam tužna, ali sam i sretna što smo s djecom jako dobro raspravljali o ljudskim pravima.“

Slide 28: Razgovor se nastavlja. Filip: „Ali i zato jer imamo nove Superpravednike koji će širiti glas o dječjim pravima.“ Sonja zahvaljuje: „Hvala vam djeco.“

Slide 29: Djevojčica i dječak pozdravljaju djecu. Filip: „Nadam se da se vidimo u nekom nastavku ovog projekta. Pozdrav!“ Djevojčica Sonja: „Ostanite zdravi, sretni i pravedni. Pozdrav!“

Završite s prezentacijom.

Ideje za dodatne aktivnosti:

Možete predložiti djeci da u svoje Superpravedne bilježnice nacrtaju strip u kojem će prikazati kako su Superpravednici, djevojčica Sonja i dječak Filip pomogli u zaštiti ljudskih i dječjih prava.

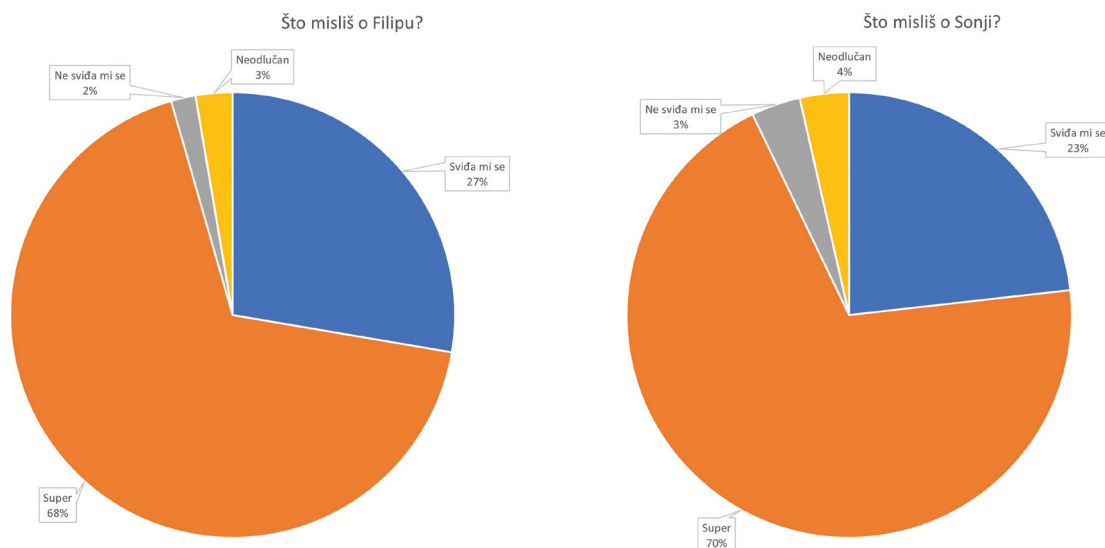
Dodijela diploma, OŠ Frana Krste Frankopana, Osijek

Kratka evaluacija projekta

Nakon odrađenih radionica, proveli smo i jednostavnu evaluaciju. Evaluacija se provodila u dva smjera, od kojih je jedan usmjeren prema ispitivanju kako su učenici prihvatili radionice i koliko im se sviđaju, dok je drugi smjer za zadaću imao otkriti što sami izvoditelji (učitelji) misle o radionicama i njihovoj provedbi. Ukupno je u projektu sudjelovalo 200 učenika. No, kako je u pojedinim školama i za vrijeme provođenja radionica još uvijek bilo povremenih prepreka uzrokovanih COVID-19 situacijom, nisu svi učenici sudjelovali u svim radionicama. Iz tog razloga broj učenika po pojedinim radionicama u pojedinim školama varira do 15%, te se je u ponekim školama provedba radionice protekla do kraja svibnja 2022 godine. U procesu evaluacije, učenici su bili podijeljeni u dvije skupine. Prvu skupinu čine učenici razredne nastave (od 2. do 4. razreda), njih je ukupno sudjelovalo 170 u projektu. Samo u OŠ Pučišća smo program proveli i u 6. i 8. razredu (ukupno 30 učenika). Iako je program prvenstveno kreiran za učenike razredne nastave, pokazalo se, kako temelj radionice jest upotrebljiv i u starijim generacijama, samo ga treba dodatno prilagoditi. Rezultati evaluacija ovih dviju skupina se dosta razlikuju, zato ćemo ih i prikazati odvojeno. Na prva tri pitanja učenici su odgovarali tako da obojaju ili zaokruže smajlice (emoje).

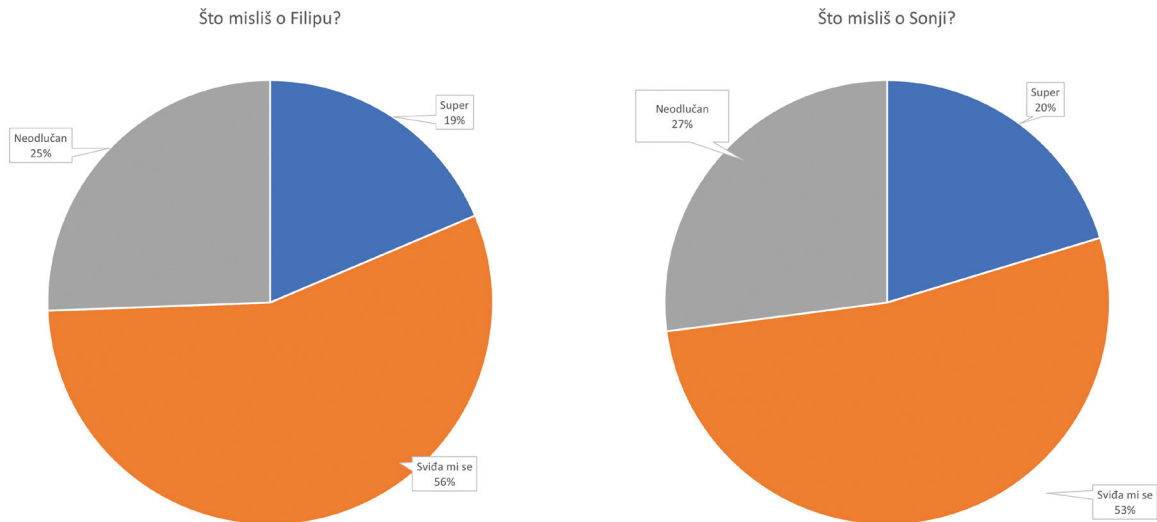

Glavni likovi u prezentacijama i projektu su animirani dječak Filip i djevojčica Sonja. Evo što o njihovom izgledu (pa i karakteru u radionicama) kažu učenici razredne nastave.

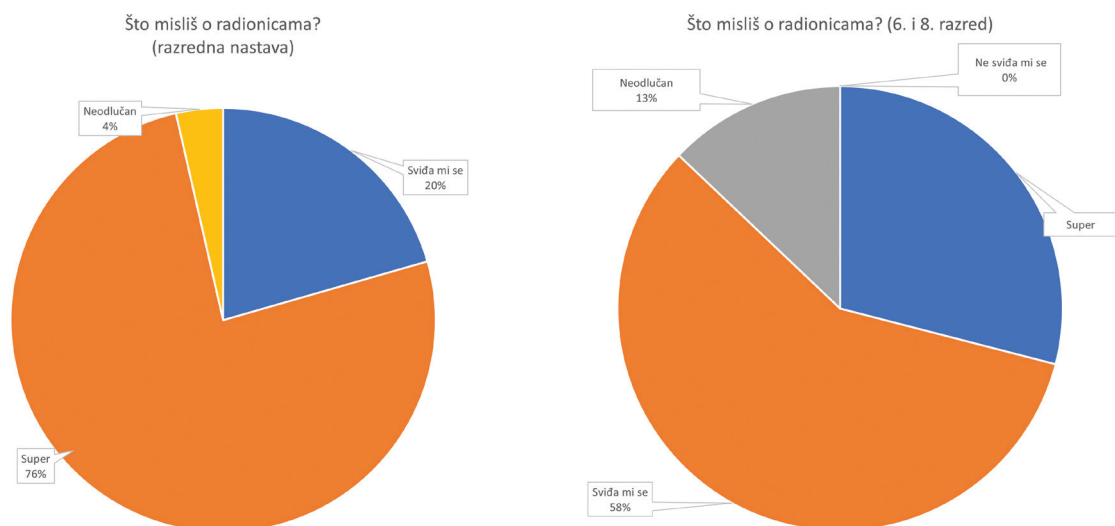
Oba pitanja usmjerena su na istraživanje jesu li animirani likovi prilagođeni djeci od 2. do 4. razreda. Kako je i vidljivo, čak 95% učenika se izjasnilo kako im je Filip pozitivan lik (sviđa im se ili im je super), a samo 2% učenika smatra kako im se animirani dječak Filip ne sviđa. Slično je i s animiranom djevojčicom Sonjom, za koju učenici smatraju da je pozitivna (93%), a samo 3% se izjašnjava kako

im se Sonja ne sviđa. Kod učenika 6. i 8. razreda rezultati su drugačiji. U svakoj od radionica, postoji mala razlika u percepciji Sonje i Filipa, a donosimo i podatke koji su evidentirani iz evaluacije svih pet radionica.

Učenicima šestog i osmog razreda, animirani likovi su puno manje pozitivni likovi, pa je tako Sonja 40%, a Filip 39% manje pozitivan lik za razliku kod učenika razredne nastave. To samo potvrđuje rezultate fokus grupe koja se održala u prigodi dodjele diploma učenicima šestog i osmog razreda u OŠ Pučišća. Naime, učenici su tvrdili kako im je srž radionice dobar, ali su likovi 'pre-bebasti', pa im nisu 'cool'.

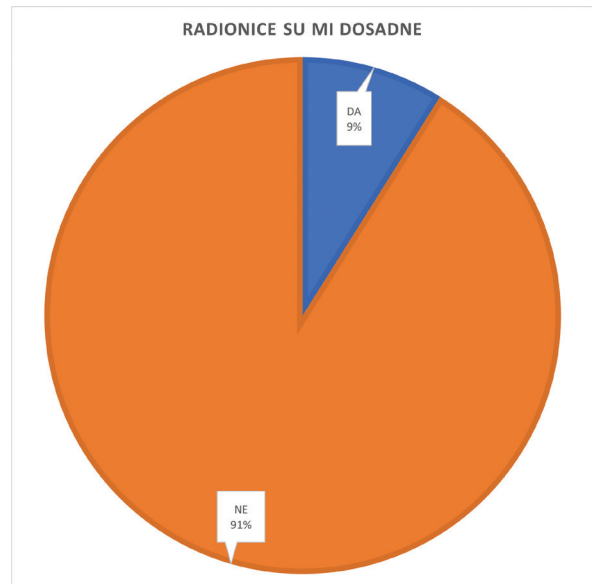
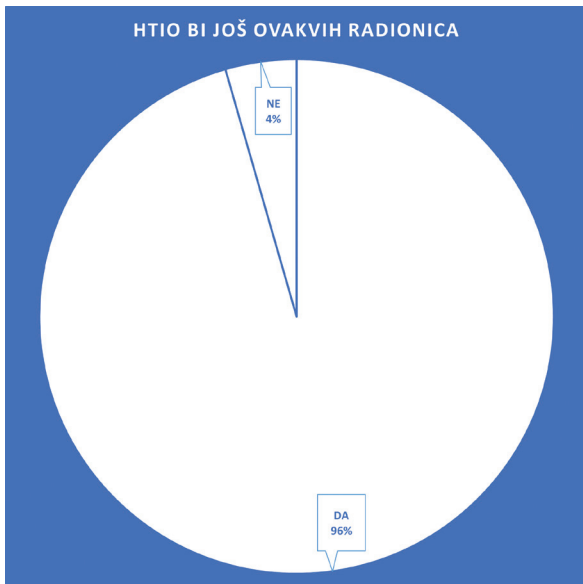
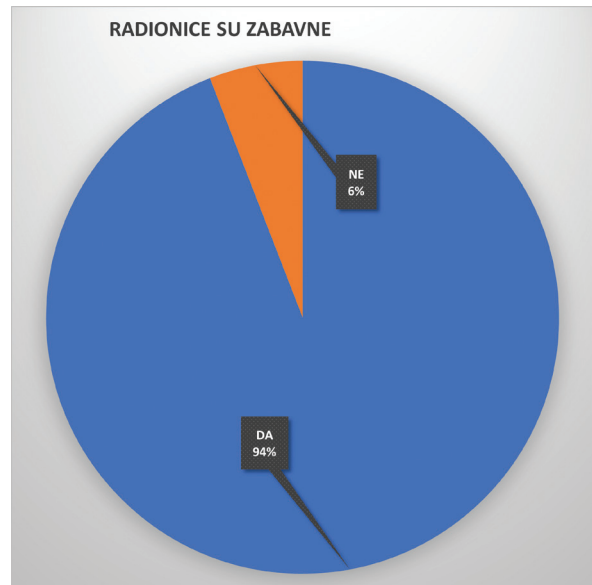
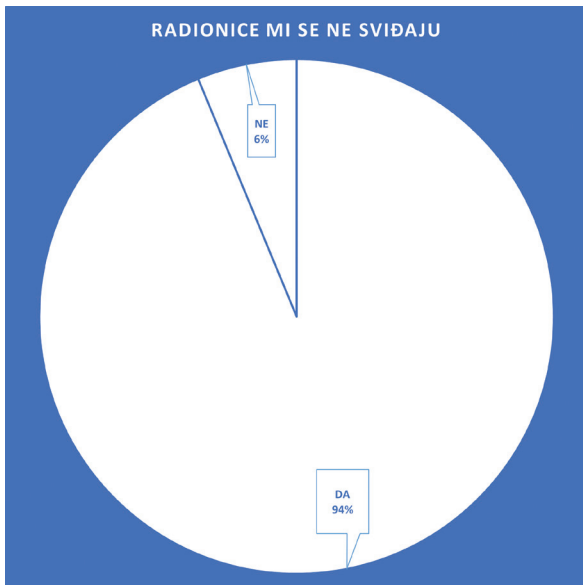
O samim radionicama učenici su se izjasnili kako je i vidljivo u donjim grafovima:

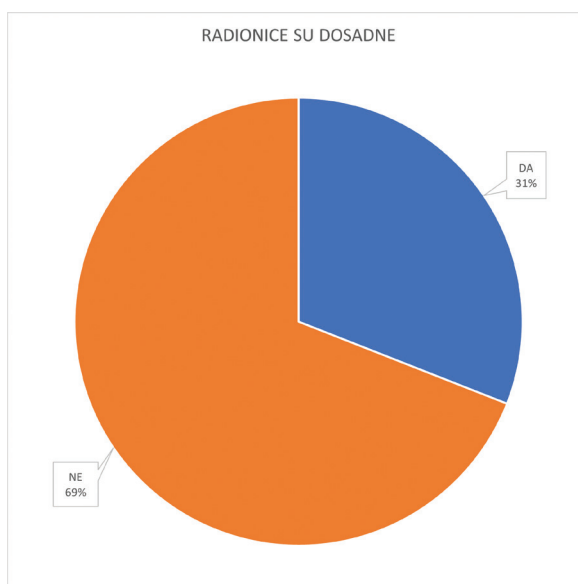
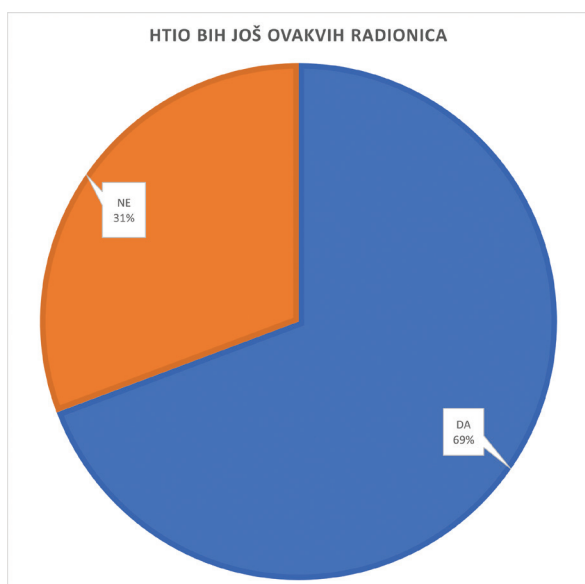
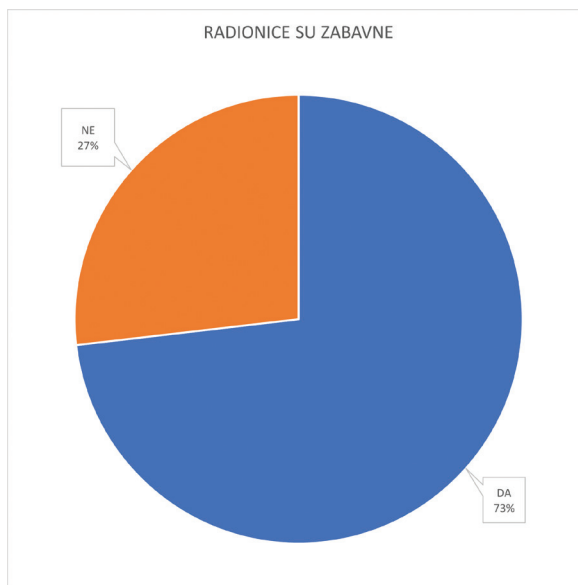
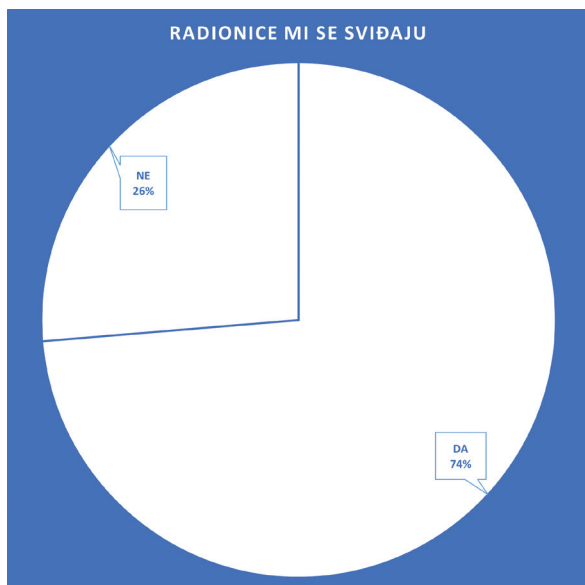
Za razliku od (ne) sviđanja animiranih likova, razlika u percepciji sviđanja samih radionica je uvelike sličnija za obje dobne skupine. Tako čak 96% učenika razredne nastave tvrdi da im se radionica sviđa,

a učenici 6. i 8. razreda su na 87% pozitivnih dojmova o radionicama. Razlika je u tome što su učenicima razredne nastave radionice "Super" (76%), a učenicima predmetne nastave "Super" je na 29 %, zatim "Sviđa mi se" na 58 %. Ni u jednoj dobnoj skupini nije evidentirana evaluacija putem smajlića koji znači "Ne sviđa mi se".

U evaluacijama za učenike potrebno je bilo i odgovoriti na dodatna pitanja putem zaokruživanja da ili ne odgovora. Ovako su odgovorili učenici razredne nastave:

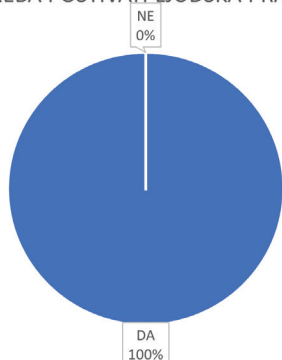
Kroz odgovore na gore navedena četiri pitanja, vidljivo je kako su radionice učenicima razredne nastave itekako prihvatljive i zabavne, te kako su željni sličnih radionica. Evo što o istim radionicama kažu učenici šestog i osmog razreda:

Iz priloženog proizlazi kako učenici šestog i osmog razreda drugačije prihvaćaju radionice, tako da se otprilike 70% učenika izjašnjava pozitivno o radionicama kroz odgovore na ova četiri pitanja. Kako je i navedeno, radionice su prvenstveno namijenjene učenicima od 2. do 4. razreda osnovne škole, no ovi rezultati ukazuju kako su dobro došle i za učenike predmete nastave. Točnije, ovi rezultati obavezuju i autore i izvoditelje da osnovne metode rada iz ovih radionica preoblikuju, smisle načine kojima će radionice biti zanimljivije učenicima predmetne nastave.

Cilj svih radionica je osvijestiti djeci nužnost poštivanja ljudskih prava. Nakon provedenih radionica te zahvaljujući provedenim evaluacijama, možemo konstatirati kako su se svi učenici razredne nastave, pa i predmetne nastave, jednoglasno složili kako treba poštivati ljudska prava.

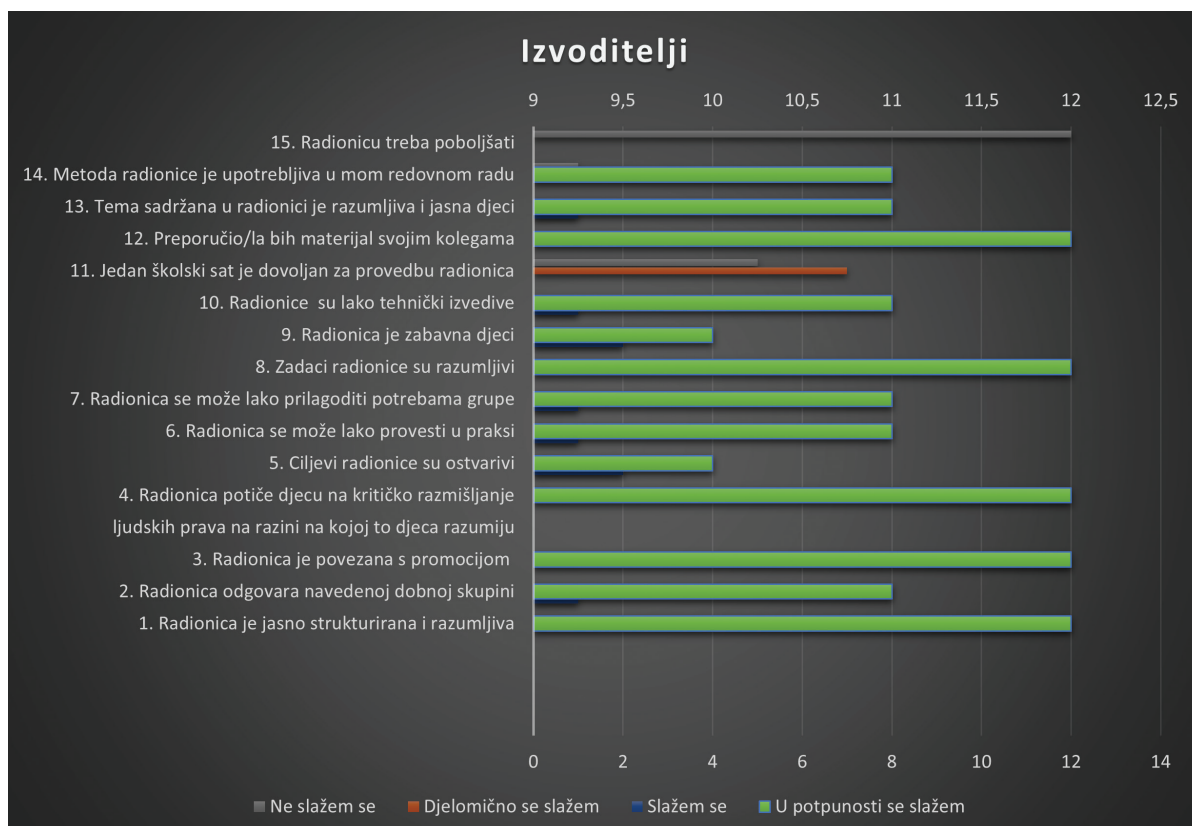
TREBA POŠTIVATI LJUDSKA PRAVA

Naravno, važno je da i svih dvanaest voditelja radionica provedu vlastite evaluacije, pa su tako i voditelji evaluirali svaku od radionica.⁷ Uspoređujući rezultate evaluacije svih voditelja, dobili smo zanimljive rezultate. Voditelji gotovo za sve radionice tvrde da je predviđeno vrijeme provedbe prekratko. Naime, na početku projekta predvidjeli smo trajanje svake radionice do otprilike 45 minuta, međutim, pokazalo se kako je to prekratko vrijeme za provođenje svega predviđenog. Stoga se prema savjetu izvoditelja, u ovom priručniku u gore opisanim radionicama, korigiralo predviđeno vrijeme vođenja. Gotovo za sve radionice izvoditelji tvrde da ne trebaju značajnija poboljšanja. Naravno, dio radionica nije bio dovoljno prilagođen dobnoj skupini, a to se odnosi na učenike predmetne nastave. Metoda jest prihvatljiva, ali, kako je već gore rečeno, animirani likovi i neki drugi elementi radionica su prvenstveno usmjereni na djecu razredne nastave. U većini drugih odgovora, izvoditelji su zadovoljni s radionicama, te traže minimalne korekcije od kojih su neke već uvrštene u ovaj Superpravednički priručnik. Evo kako grafički izgledaju rezultati skupne evaluacije izvoditelja za sve radionice:

Metoda jest prihvatljiva, ali, kako je već gore rečeno, animirani likovi i neki drugi elementi radionica su prvenstveno usmjereni na djecu razredne nastave. U većini drugih odgovora, izvoditelji su zadovoljni s radionicama, te traže minimalne korekcije od kojih su neke već uvrštene u ovaj Superpravednički priručnik. Evo kako grafički izgledaju rezultati skupne evaluacije izvoditelja za sve radionice:

Za očekivati je kako rezultati pojedinih radionica negdje i variraju. Ističe se naglašavanje nužnosti dužeg vremena za izvođenje prve radionice, kao i prijedlozi sitnih promjena u 3. radionici. Kako je i rečeno, većina navedenih prijedloga uvrštena je u nacrtima radionica u ovom Superpravedničkom priručniku.⁸

7 Detaljni rezultati evaluacije biti će pripremljeni u formu znanstvenog članka.

8 Ibid.

ZAKLJUČAK

Projekt „Superpravednici“ – kritičkim mišljenjem do spoznaje i poštivanja ljudskih prava, službeno je proveden od 1.12.2022. do 31.8.2022. godine. Ukupno je u njemu sudjelovalo 170 učenika razredne nastave, 30 učenika predmetne nastave i 12 izvoditelja. Nakon dovršetka radionica na pripremnom seminaru su voditelj, zamjenica voditelja i 12 izvoditelja unaprijedili radionice, te uvijekbali njihovo provođenje. Ukupno je održano 45 radionica koje su evaluirane od strane učenika i izvoditelja. Nakon provođenja radionica u svakoj od partnerskih institucija, organizirane su dodjele diploma i superpravedničke opreme svim sudionicima projekta. Evaluacija projekta pokazuje nam kako obrađene pojmove radionica poput: empatije, odgovornosti, pravde, nepravde, ljudskih i dječjih prava, slobode, tolerancije, nediskriminacije, života u zajednici, djeca prihvaćaju i žele razumjeti.

Raznovrsne nastavne metode koje se mogu primjenjivati u vođenju ovih radionica, obrađivanje tema i podtema radionica, važne su za ostvarivanje obrazovnih ciljeva navedenih u priručniku. Ono što je vrlo motivirajuće i ohrabrujuće je da se uspješnost ovog projekta zamjećuje u novostečenim znanjima i vještinama učenika koji su sudjelovali u projektu. Priručnik je završni produkt ove faze provođenja projekta. Zahvaljujući pozitivnom iskustvu, u suradnji s inozemnim partnerima, dio radionica prijavljen je za provedbu kroz natječaj CERV-2022-CHILD.⁹

Ovaj priručnik je namijenjen Vama dragi učenici, nastavnici, knjižničari i roditelji. Superpravednički priručnik omogućuje Vam da samostalno provedete ovaj projekt s vašim učenicima, korisnicima i djecom. Svu pomoć koju trebate u provođenju projekta, možete dobiti na elektroničkoj adresi: mala.filozofija@gmail.com

Ostanite pravedni i dobri.

Zvezdana Cah i Bruno Ćurko

⁹ Rezultati tog natječaja nisu poznati u trenutku pisanja ovog Zaključka.

01

02

03

04

05

06

07

08

01 Diploma Superpravednika; 02 Dodijela diploma OŠ Josip Pupačić, Omiš; 03 Dodijela diploma OŠ Stjepana Radića, Bibinje; 04 Dodijela diploma PO Poljana, OŠ Valentin Klarin, Preko; 05 Dodijela diploma Knjižnica i čitaonica, Stari Grad, Hvar; 06 Dodijela diploma OŠ Petra Perice, Makarska; 07 Dodijela diploma, OŠ Pučišća; 08 Dodijela diploma OŠ Frana Krste Frankopana, Osijek

Ćurko Bruno, Cah Zvezdana

Super-pravednički priručnik

Priručnik za provedbu projekta SUPERPRAVEDNICI - Kritičkim mišljenjem do
spoznaje i poštivanja ljudskih prava

Nakladnik

Udruga za poticanje neformalnog obrazovanja, kritičkog mišljenja i filozofije u praksi

»Mala filozofija«, Andrije Hebranga 10e, Zadar

www.petit-philosophy.com

Za nakladnika

Ivana Kragić, prof.

Urednik

doc. dr. sc. Bruno Ćurko

Grafičko oblikovanje

Martina Perić

ISBN 978-953-59784-4-2

Zadar, lipanj 2022.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu

Znanstvene knjižnice Zadar pod brojem 161124022

Ovaj Super-pravednički priručnik tiskan je u sklopu projekta SUPERPRAVEDNICI -
Kritičkim mišljenjem do spoznaje i poštivanja ljudskih prava” koji je sufinanciran od
Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske

**MINISTARSTVO ZNANOSTI
I OBRAZOVANJA
REPUBLIKE HRVATSKE**

PetitPhilosophy